

MI A BAJ AZ ISKOLAI NYELVOKTATÁSSAL?

A Nyelvtudásért Egyesület

2016. március 5-i konferenciájának

összefoglalója

Szerkesztette: Kuti Zsuzsa és Öveges Enikő

2016

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	3
„Te mit gondolsz a nyelvoktatásról?” Összefoglaló a Nyelvtudásért Egyesület nyelvtanulók és nyelvtanárok körében végzett felmérésének eredményeiről ...	6
A B2 szintű nyelvi vizsga mint bemeneti követelmény megítélése a Nyelvtudásért Egyesület felmérésének eredményei alapján	32
Jelen nyelvoktatásunk számokban	42
Mi akadályozza a nyelvtanárokat az eredményes nyelvoktatásban?	46
Mi akadályozza a nyelvtanulókat a nyelvtanulásban?	50
A nyelvtanárképzés dilemmái a nyelvoktatás eredményességének vizsgálata tükrében.....	54
Összefoglaló a <i>Fókuszban a tanárok</i> szekció munkájáról	59
Összefoglaló a <i>Fókuszban az oktatáspolitiká</i> szekció munkájáról	63
Zárószó: összefoglalás és következtetések	66
Mellékletek: az előadások anyaga	72

Előszó

Az elmúlt évek során a Nyelvtudásért Egyesület számos kérdésben hallatta hangját. Ilyen volt a felnőttképzési törvény, amely a nyelviskolák és magántanárok működését szabályozta, az új kerettanterv, a nyelvvizsgáztatási jogszabályok változása, az egyetemi belső vizsgák kérdése és számos más, országos jelentőségű szakmai kérdés. Mindezek kapcsán gyakran találkoztunk újságírókkal, ahol visszatérő élményünk volt, hogy bármi lett-légyen is az aktuális téma, rendszerint igen hamar felmerült a kérdés: *„Na de mi annak az oka, hogy a magyarok ennyire nem tudnak nyelveket...?”*

Válaszként sorolni szoktuk az okokat, melyek mind igazak, épp csak azt nem tudjuk, melyek az igazán fontosak közülük. Rendre visszautasítottuk a leegyszerűsítő magyarázatokat, miszerint nyelvtanárok alulképzettek, hogy általában nem beszélnek eléggé angol-németül, vagy hogy ez egy finnugor átok. Árnyaltuk a képet azzal, hogy *„azért az elmúlt 10-15 évben kézzel fogható a fejlődés”,* és jeleztük, hogy problémásak a nemzetközi összehasonlítások, mert ugye, ha egy cseh tud szlovákul az mégse ugyanaz mint...

Mindezekből nyilvánvalóvá vált azonban, hogy kell egy olyan alkalom, ahol megpróbálunk módszeresen szembenézni ezzel a „magyarázni tudjuk, de...” helyzettel. A helyzettel, ami összetett, hiszen van sok kiváló iskola az országban, ahol a tanítás az elért eredmények felől nézve is példaértékű. És van rengeteg iskola, ahol nem, pedig ott is elhivatott tanárok dolgoznak.

E kötet olvasói számára bizonyára nem ismeretlen az a már több mint egy éve hatályos rendelet a felvételi eljárásról, mely szerint a 2020-as évi felvételitől kezdődően már kötelező lesz a B2-es nyelvvizsga. Mindehhez a keretet a 2011-es felsőoktatási törvény adta meg, melynek eljárási részleteit a 2014 végén elfogadott kormányrendelet pontosította. Sokan, teljes joggal bírálják a rendeletet, hiszen amíg a középiskolák jelentős részében a tananyag-tanmenet el se jut a B2-es szint közelébe, addig az ott tanuló diákok

nyilvánvaló, és nyilvánvalóan méltatlan hátrányba fognak kerülni szerencsésebb társaikkal szemben. Nekik egészen biztosan csak magánórákkal és külön nyelvtanfolyamokkal lesz esélyük a feltételt teljesíteni... már ha módjuk lesz erre.

Ez a jelenlegi helyzet. És ha ez a helyzet marad, akkor valóban súlyos, hosszú távon rendkívül káros társadalmi következményekkel kell számolnunk. Fordítsunk azonban most nézőpontunkon, tekintsünk a nyelvtudás hiányának következményeire a másik irányból. A mai szabályozásból egyenesen következik a másik, ma már szintén társadalmi méretű probléma, az, hogy a nyelvtudás hiányában diplomájukat átvenni nem tudó „majdnem-diplomások” tömege még akkor is évről-évre nőne, ha minden évben újra és újra meghirdetnék a *Diplomamentő* programot. Az egyetemeknek nem, és nem is lehet feladata a nyelvi alapok megteremtése, nem csak mert nincsenek meg ehhez a feltételek, hanem mert abszurd, drága, fejtetőre állított megoldás lenne. Az egyetem az a hely, ahol a diákoknak már használniuk kellene megszerzett nyelvtudásukat!

Nos tehát, ha a jelenlegi helyzet emiatt fenntarthatatlan, a jelenlegi feltételek között pedig a nyelvtudás bemeneti követelménnyé emelése elfogadhatatlanul igazságtalan, akkor két választásunk marad: búsongunk a helyzeten és ecseteljük annak kilátástalanságát, avagy ennek alternatívájaként, végre valóban szembe nézünk az iskolai nyelvtanítás helyzetével, ízekre szedjük, megvizsgáljuk minden oldalát. Adhatunk magunknak egy szűk évet arra, hogy végre ne csak „magyarázni” tudjuk a helyzetet, hanem valóban értsük is: mik azok a legfontosabb, kritikus okok melyek miatt az iskolai nyelvoktatás eredményessége ilyen alacsony. Ha megértjük az okokat, akkor lesz egy további évünk arra, hogy tegyünk is valamit, és az érdemi változások lehetőségét megteremtsük.

Ahhoz, hogy a nyelvoktatás aktuális helyzetét szakmailag hitelesen áttekintsük, hogy legalább az elérhető adatok alapján szakmailag hiteles képet alkothassunk, a szakma ismert, kiváló képviselőit kértük segítségül. A konferencia előadóit, jelen kötet szerzőit, arra kértük, hogy szubjektív,

személyes véleményüket is bátran felvállalva adjanak helyzetképet. Vitaindító előadásaik legyenek valóban vitára serkentők. Hogy mindennek van-e, lesz-e értelme, amikor az érdemi változások megvalósítása nem előadóink, nem is a Nyelvtudásért egyesület szakembereinek, hanem a jogalkalmazó, végrehajtó hatalom képviselőinek kezében van? Nos, ez majd kiderül.

A konferencia előadói és résztvevői, jelen kötet szerzői az első lépéseket tették meg: ráirányították a figyelmet a helyzetre, szakmailag hiteles módon elemezték az iskolai nyelvoktatás érzékelhető problémáit. Nem húzták elő a megoldást fehér nyusziként a kalapból, következtetéseik azonban a helyzetet számos különböző aspektusból megközelítve is egy irányba mutatnak. A *„Mi a baj az iskolai nyelvoktatással?”* konferencia tanulmánykötete a helyzetkép felvázolásán túl a megkerülhetetlen következő lépésekre is javaslatot tesz a szakma és oktatáspolitikai számára egyaránt.

A kötet első részében összefoglaló elemzés olvasható a konferencia előtt lebonyolított felmérés részleteiről és eredményeiről. A következőfejezetekben a plenáris előadások főbb pontjait összegzik az előadók, és a szekciók munkáját mutatják be a szekcióvezetők. Az ezekben a részekben beazonosított problémákról, felmerülő kérdésekről és levont következtetésekről ad képet a zárószó.

Rozgonyi Zoltán

A Nyelvtudásért Egyesület elnöke

2016. április

„Te mit gondolsz a nyelvoktatásról?” Összefoglaló a Nyelvtudásért Egyesület nyelvtanulók és nyelvtanárok körében végzett felmérésének eredményeiről

Kuti Zsuzsa

A kutatás háttere, módszere

A Nyelvtudásért Egyesület 2016 februárjában a nyelvtanulók és nyelvtanárok véleményét felmérő online kérdőíves kutatással kívánta megtudni, hogyan vélekednek a nyelvoktatás kulcsszereplői arról a 2014-ben kiadott szabályozóról, mely szerint 2020-tól általános szabályként – a művészeti képzések kivételével – a felsőoktatási alap- és osztatlan szakokon bemeneti követelmény lesz legalább egy középfokú (B2-es szintű) nyelvvizsga teljesítése, megszerzése.

A kutatás online kérdőívek segítségével azt vizsgálta, mit gondolnak a nyelvtanárok¹ és a nyelvtanulók² a közoktatásban folyó nyelvoktatásról, annak sikerét, illetve sikertelenségét meghatározó elemekről. Az online kérdőív elsősorban zárt kérdéseket tartalmazott, amelyek mindkét válaszadói kör számára azonosak voltak. A válaszadóknak minden kérdéskörben lehetőségük volt egyéni véleményük kifejtésére is. A nyitott kérdésekkel feltáró jellegű információt kaptunk további területekről. A kapott válaszok mellett, a két célcsoport válaszainak összevetésével a véleménykülönbségek is jól beazonosíthatóvá váltak. A felmérés nem volt reprezentatív, célunk a minél több válasz begyűjtése volt. A kérdőív kitöltésének helyét megadó linkeket a Nyelvtudásért Egyesület juttatta el a válaszadókhöz különböző közösségi és szakmai fórumokon keresztül.

Az online véleménykutatás három témakörben kérte véleményük megfogalmazására a nyelvoktatás kulcsszereplőit: a nyelvtanulót és a nyelvtanárt. A kérdések az oktatás kereteire, a nyelvtanár és a nyelvtanuló

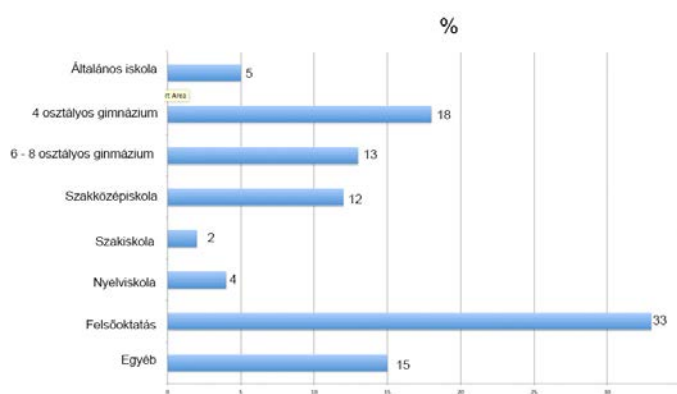
¹<http://goo.gl/forms/94OesOKQIu>

²<http://goo.gl/forms/0WOif6VCzu>

szerepére, valamint az új felsőoktatási belépési követelményről alkotott véleményükre vonatkoztak. A válaszadók egy négyfokú skálán fejezhették ki véleményüket a nyelvtudás eredményességét befolyásoló tényezőkről, elemekről. A négyfokú skála elemeinek értéke: 4 - nagyon fontos, 3 - fontos, 2 - kevésbé fontos, 1 - egyáltalán nem fontos.

A résztvevők száma és köre

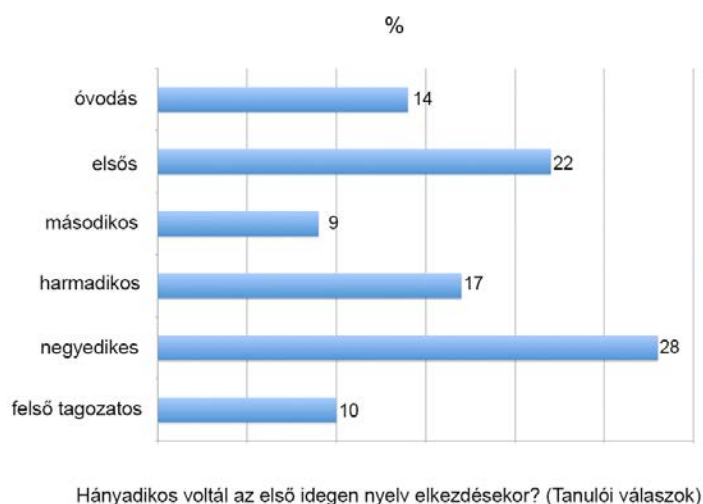
Az online kérdőívet összesen 1 814 nyelvtanuló és 1 116 nyelvtanár töltötte ki. A diákok összesen kb. 108 840 választ, míg a tanárok kb. 73 660 választ adtak a kérdésekre. A kérdőív célközönsége a 15-25 éves nyelvtanulók, valamint a közoktatásban és a magánszférában tanító nyelvtanárok voltak. A válaszadó nyelvtanulók 72%-a nő volt, 28%-a férfi. Az összes nyelvtanuló életkori megoszlása szerint 39%-uk 15-18 éves, 33%-uk 19-25 éves volt. Több mint 8%-uk 35 évesnek vallotta magát. A felmérés szempontjából legfontosabb válaszadók egyharmada felsőoktatási hallgató volt, további egyharmada középiskolás. A tanult idegen nyelvek tekintetében 60%-uk angolt, 35%-uk német nyelvet tanul. Második idegen nyelvként a válaszadók 37%-a németet, 36%-a angolt, 11%-a franciát, míg további 5-5%-uk spanyol, olasz vagy egyéb nyelvet tanul.

Milyen iskolatípusba jársz?(Tanulói válaszok)

A nyelvtanulóktól megkérdeztük, mikor kezdték az első idegen nyelv tanulását. Válaszaik alapján kiderült, hogy közel egyharmaduk (28%) a kötelező nyelvoktatás évfolyamán (4. évf.) kezdte tanulmányait, míg több mint

10 százalékkal többen, összesen 48%-uk a kötelező kezdés előtt, az alsó tagozat valamelyik évfolyamán (1-3. évf.) kezdte a nyelvtanulást. Óvodában 14%-uk kezdett.

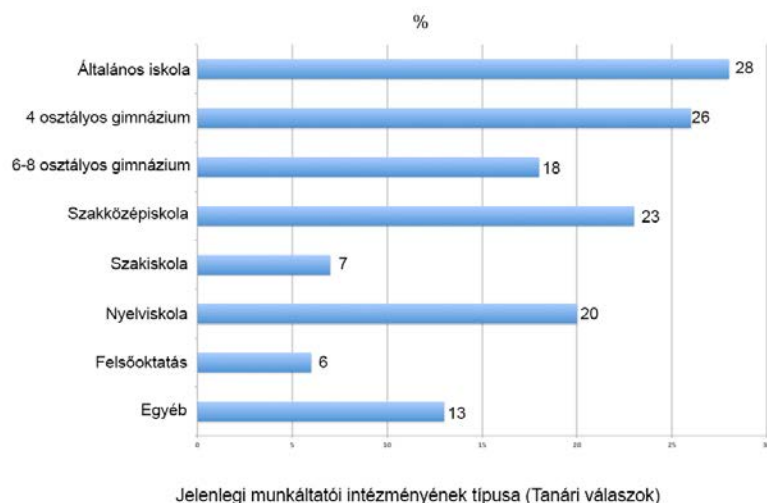

A tanulóktól megtudtuk azt is, hogy a nyelvtanulással töltött évek során milyen nyelvi szintre jutottak a legerősebb idegen nyelvből. A válaszadók 39%-a B2 szintű, középfokú nyelvvizsgával rendelkezett, további 15%-uk felsőfokú nyelvvizsgával. Alapfokú (B1 szintű) nyelvvizsgát további 12% tett már.

A válaszadó nyelvtanárok 92%-a nő volt, életkoruk jellemzően (62%) 40-55 év között volt. A válaszadók 64%-a angol nyelvet, 36%-a német nyelvet tanít, orosz 9%-uk, franciát 5 %-uk. Spanyol és olasz nyelvet tanítók aránya 2%, más idegen nyelvet további 5% tanít. A válaszadó nyelvtanárok 28%-a általános iskolában, 26%-a 4 osztályos gimnáziumban, 18%-a 6 vagy 8 osztályos gimnáziumban, 23%-a szakközépiskolában, 7%-a szakiskolában, 20%-a nyelviskolában és további 6%-a a felsőoktatásban tanít. Egyéb tanítási formában 13% dolgozik.

A kérdőívet kitöltő nyelvtanárok közül 21% az általános iskola első 4 évfolyamán, 43% a felső tagozaton tanít. A válaszadók több mint kétharmada (68%) 9-12. évfolyamon tanít idegen nyelvet. Felsőoktatásban résztvevő diákokat 19%, felnőtteket 34% tanít. A nyelvtanárok 18%-a nem több mint 5 éve tanít, további 14%-uk 6-10 éve, 33%-uk 11-20 éve, 25%-uk 21-30 éve. A

válaszadók közel kétharmada (58%) tehát 10-30 éves nyelvtanári tapasztalattal rendelkezik. A munkáltató intézményének típusa szerint az alábbi megoszlás figyelhető meg a válaszadók között.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadó nyelvtanárok részt vettek-e emelt szintű érettségire vagy nyelvvizsgára való felkészítést támogató továbbképzésen. 33%-uk az előbbi, míg 54%-uk az utóbbi témájú képzésen vett részt.

Az online kérdőívre adott válaszok összefoglalása

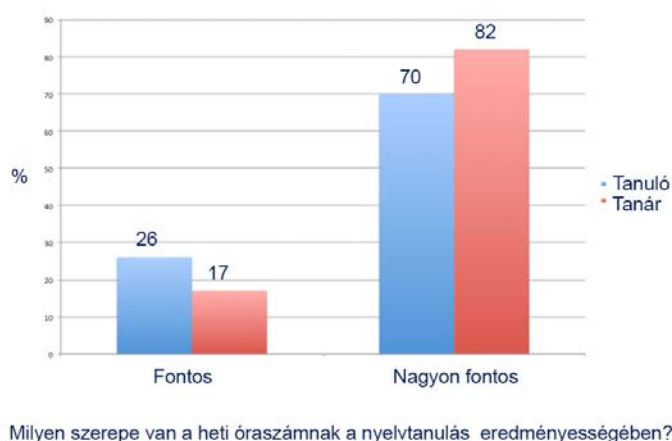
Az alábbi összegzés 1 814 nyelvtanuló és 1 116 nyelvtanár válaszáinak összefoglalását tartalmazza.

1. Az oktatás keretei

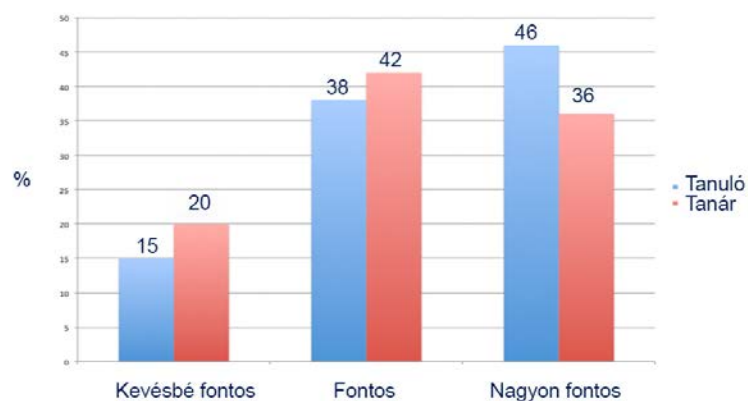
Az első témakör az oktatás kereteit fedte le, és arra kérdezett rá, milyen mértékben ítéli fontosnak az oktatás kereteit meghatározó tényezőket a nyelvtanulás/nyelvtanítás hatékonyságában a nyelvtanuló és a nyelvtanár. A kérdések az összefüggést kutatták a nyelvtanulás eredményessége és az idő, az iskola, valamint a szülők szerepe között.

1.1 Milyen szerepe van az időnek a nyelvtanulás eredményességében?

Az idő szerepét többféle szempontból vizsgáltuk a kérdőív első részében. Rákérdeztünk a heti óraszám, a nyelvtanulással töltött évek száma, a korai kezdés, az iskolán belül és az iskolán kívül a nyelvtanulással töltött idő jelentőségére is. A nyelvtanulás eredményességében a válaszadó tanulók 70%-a a heti óraszám szerepét nagyon fontosnak tartotta, fontosnak 26% jelölte. A válaszadó tanárok ennél még jelentősebbnek ítélték az idő szerepét és 82%-uk jelölte nagyon fontosnak a heti óraszámok tekintetében, míg 17%-uk fontosnak.

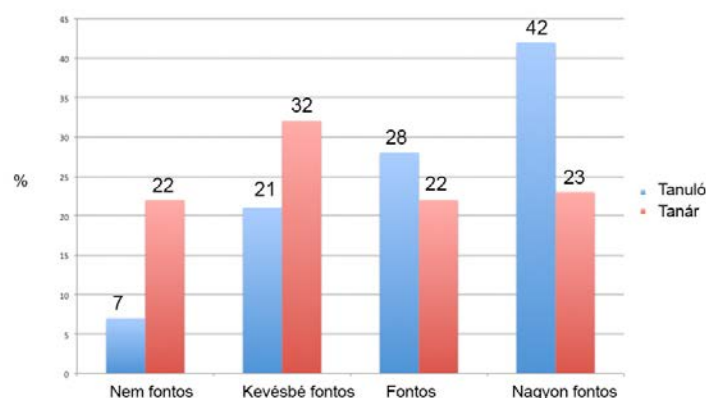

A nyelvtanulással töltött összes óra számát kisebb százalékos arányban emelte ki a két kulcsszereplő. A nyelvtanulók 46%-a nagyon fontosnak, 38%-a fontosnak, 15%-a kevésbé fontosnak jelölte, míg a válaszadó nyelvtanároknál ugyanezen értékek 36%, 42% és 20% volt. A válaszadók véleménye alapján tehát a heti óraszám meghatározóbb szerepet játszik a nyelvtanulás eredményességében, mint a nyelvtanulással eltöltött évek száma. A szöveges válaszokból az is kiderül, hogy a mindkét szereplő a heti rendszerességű, minimum három nyelvórát tartja ideálisnak, sokan azonban a mindennapos idegen nyelvi óra biztosításában látják a nyelvtanulás eredményességét.

Milyen szerepe van a nyelvtanulással töltött évek számának az eredményességben?

A korai - a kötelező, 4. évfolyam előtti - kezdésről alkotott vélemények közül a nyelvtanulók határozottabban kifejezték véleményüket a korai kezdés jelentőségéről, mint a nyelvtanárok. A nyelvtanulók 42%-a nagyon fontosnak, míg 28%-a fontosnak jelölte a 10 éves kor előtti nyelvtanulás jelentőségét, tehát 70%-uk jelentős szerepet tulajdonított ennek. A válaszadó nyelvtanárok között ez az arány más képet mutat: szinte ugyanolyan arányban (23-22%) tartotta nagyon fontosnak, illetve fontosnak a korai kezdést, míg valamivel nagyobb arányban (32%, 22%) kevésbé, illetve egyáltalán nem tartotta ezt a tényezőt fontosnak. Itt érdemes megjegyezni, hogy a válaszadó tanárok több mint 2/3-a középiskolai tanár, akiknek a korai kezdés nyelvtanulásban betöltött motivációs szerepéről és a kisgyermekkorai nyelvtanulás eredményességéről, hatásáról vélhetően kevés tapasztalata van.

Milyen szerepe van a korai kezdésnek a nyelvtanulás eredményességében?

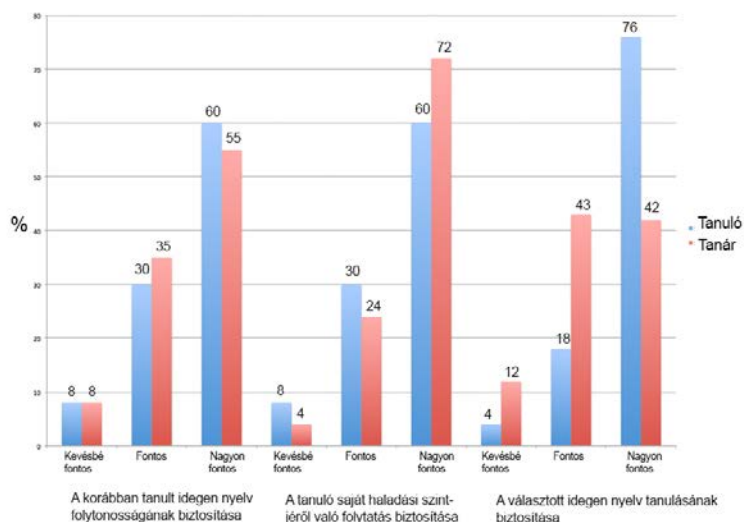
A kérdőívben rákérdeztünk a nyelvórán kívül, de az iskolában, illetve az iskolán kívül nyelvtanulással töltött idő szerepére. A nyelvtanulók jóval több, mint 2/3-a (74%-a) fontos (42%) vagy nagyon fontos (32%) tényezőnek jelölte a nyelvórán kívül, de az iskolában töltött idő szerepét a nyelvtanulás eredményessége szempontjából. Az iskolán kívül nyelvtanulással eltöltött idő szerepét azonban több mint 90%-uk tartotta meghatározó tényezőnek. Véleményük alapján nagyobb jelentőséggel bír saját szabadidejükben az idegen nyelv gyakorlása, használata, mint az iskola által biztosított lehetőségek kihasználása. Ugyanez a két tényező a nyelvtanárok válaszaiban is hasonlóan jelenik meg. Tízből 9 nyelvtanár - a válaszadók 88% - tartja nagyon fontosnak (51%) vagy fontosnak (37%) az iskolán kívül nyelvtanulással eltöltött idő szerepét, míg az iskolában, de a nyelvórán kívül eltöltött idő szerepét 69%-uk tartja kiemelendőnek, amely 5%-tal kevesebbet mutat, mint a nyelvtanulók válaszaiban jelzett érték.

Szöveges válaszaikban mind a nyelvtanulók, mind a nyelvtanárok a nyelvtanulás napi rendszerességét, a nyelvtanulók a beszédcentrikus és az adott idegen nyelven vezetett nyelvórák fontosságát emelték ki. Mindkét szereplő hangsúlyozta a nyelvtanulással eltöltött minőségi idő jelentőségét, és az egyéni, otthoni időráfordítást. „Megéri időt szakítani a nyelvtanulásra, kamatozni fog a befektetett energia.” A nyelvtanulás napi rutin legyen! „Jó lenne, ha csak beszélgetős óra is lenne!” A nyelvet tanuló válaszadók a

nyelvtanulásra fordított idő mértékét egyértelműen összekötik a hatékonysággal. A tanulók válaszaiban gyakran megjelenik a hobbiként nyelvtanulással töltött idő fontossága, a különböző informális és online lehetőségek kihasználása, a választás szabadsága és a belső motiváció is. Egyikük válasza sokuk véleményét összefoglalja: „Úgy tanul a legjobban az ember, ha úgy tanul, ahogy neki jól esik.” Mind a nyelvtanulók, mind a nyelvtanárok kiemelték az anyanyelvi környezetben töltött idő jelentőségét, a külföldiekkel való kapcsolatteremtést, a diákcsera-programokat, valamint az idegen nyelvű könyvek, online források olvasását, a szinkron nélküli filmek rendszeres nézését. Ez utóbbi vélemény évek óta szerepel a nyelvtanulás eredményességét kedvezően befolyásoló tényezőként, illetve igényként.

1.2 Milyen szerepe van az iskolának a nyelvtanulás eredményességében?

A válaszadó nyelvtanulók és nyelvtanárok ugyanolyan mértékben (90%) jelölték meghatározóan fontosnak, hogy a diák a korábban - már az általános iskolában - tanult nyelv tanulását folytassa középiskolai tanulmányai alatt is. Egyetértés volt abban is (nyelvtanulók 90%-a, nyelvtanárok 96%-a jelölte fontosnak és nagyon fontosnak), hogy a nyelvtanulás eredményessége szempontjából kiemelkedően fontos, hogy a diák arról a nyelvi szintről folytassa tanulmányai, ahol tartott, ne kelljen újrakezdő csoportban kezdenie. A nyelvtanulók nyelvhez való pozitív hozzáállása, vagyis azt a nyelvet tanulja, amelyiket szeretné rendkívül fontos szinte minden válaszadónak (94%). Az eredményesség elérésében ugyanez a tényező a nyelvtanárok véleménye szerint kissé árnyaltabb: 42-43%-uk tartja nagyon fontosnak illetve fontosnak a tanulni kívánt nyelvek biztosítását, míg 12%-uk szerint ez kevésbé fontos tényező.

Megkérdeztük a nyelvtanulók véleményét az iskolán belüli, tanórán kívüli nyelvtanulási lehetőségek fontosságáról is. 81%-uk tartja ezt fontosnak, míg 17%-uk nem gondolja túlságosan fontosnak ennek biztosítását.

Az iskola számítástechnikai és egyéb infrastruktúrájának fejlettségének az eredményességben játszott szerepéről eltérőek a vélemények. A válaszadó nyelvtanulóknak csak 26%-a tartja nagyon fontosnak ennek biztosítását, további 35% fontosnak, 29% kevésbé fontosnak és 9% egyáltalán nem tartja ezt fontosnak. A válaszadó nyelvtanárok körében ugyanez a tényező a fontossági skálán 34% - 44% - 19% - 3%-os értéket kapott. A nyelvtanárok tehát valamivel erősebben támaszkodnak az iskola által biztosított számítástechnikai feltételekhez, míg a diákok inkább saját eszközeiket használják.

Kíváncsiak voltunk, mennyire tartják fontosnak a nyelvtanárok állandóságának biztosítását a nyelvtanulók és a nyelvtanárok. A véleményekből kiderül, hogy ebben a kérdésben a diákok rugalmasabbak, 80%-uk tartja nagyon fontosnak vagy fontosnak a tanárok állandóságát, míg a nyelvtanárok körében ugyanez az adat 92%. A szöveges válaszok megerősítik e tényező kiemelkedő szerepét az eredményesség szempontjából, de ugyanakkor alá is támasztják a diákok rugalmasságát. Azt említik, pozitív lehet, ha több tanárt ismerhet meg egy diák, több tanártól tanulhat, illetve azt

is kiemelik, hogy különösen kedvezően hathat egy tanárváltás, ha a diák nem tudott megfelelő kapcsolatot kialakítani egy tanárral.

A nyelvtanárok véleményét megkérdeztük még az intézmény idegen nyelvi programjának kidolgozottságáról és az intézményvezetés nyelvtanulás iránt megjelenő támogatásáról, mint befolyásoló tényezőről. Az idegen nyelvi program kidolgozottságát 57%-uk tartja nagyon fontosnak, 31%-uk fontosnak. 12%-uk azonban nem tulajdonít ennek nagyobb jelentőséget. Az intézményvezetés támogatását azonban összesen 95% jelölte nagyon fontosnak (72%) és fontosnak (23%).

A nyitott kérdésre adott tanulói és tanári szöveges válaszok az iskola szerepénél kiemelik a csoportbontás biztosítását, a kis létszámú, 10-12 fős nyelvi csoportok működtetését, mint a nyelvtanulás eredményességét meghatározó tényezőt. A nyelvtanulók válaszaiban megjelenik még az anyanyelvi tanár és a szakmailag jól képzett nyelvtanár biztosításának igénye is.

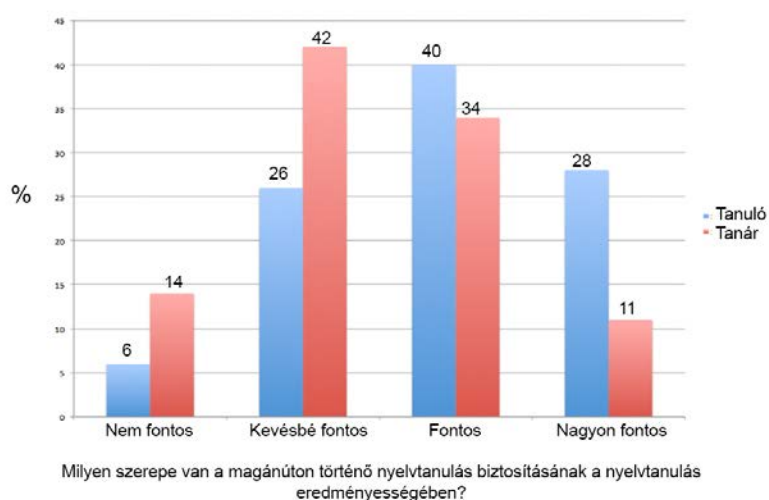
1.3 Milyen szerepe van a szülőnek a nyelvtanulás eredményességében?

A válaszadó nyelvtanulók nem jeleztek különbséget a szülők tanuláshoz való általános hozzáállásában és külön a nyelvtanuláshoz való hozzáállásában. Mindkét tényezőt 40-40%-ban tartották nagyon fontosnak és fontosnak. 15%-uk jelezte, hogy a szülők szerepe kevésbé fontos. A nyelvtanárok véleménye a fenti kérdések megválaszolásában eltérést mutat. Az első kérdésben, a nyelvtanárok 95%-a kiemelkedően fontosnak vagy fontosnak tartja a szülők tanuláshoz való általános hozzáállását, míg a diákok válasza itt 80% volt. A szülők nyelvtanuláshoz való hozzáállását 94%-uk emeli ki, míg a diákok válaszaiban itt is 80%-ban jelenik meg a fontosság. Összességében tehát, a válaszadó nyelvtanárok jelentősebb szerepet (15%-kal magasabb értéket) tulajdonítanak a szülők tanuláshoz és nyelvtanuláshoz való hozzáállásnak a nyelvtanulás eredményessége szempontjából, mint a válaszadó nyelvtanulók.

A szülők nyelvtudását, saját nyelvtanulási eredményességükben megjelenő szerepét a diákok nem tartották kiemelkedően fontosnak, csupán

11%-uk jelölte nagyon fontosnak. Kétharmaduk (összesen 59%) kevésbé vagy egyáltalán nem tartotta fontos befolyásoló tényezőnek e tekintetben. A válaszadó nyelvtanárok válaszaiban azonban eltérés mutatkozik a diákokéhoz képest. Közülük - a diákokhoz képest 8%-kal nagyobb arányban - 67% nem tartja fontosnak a szülők nyelvtudását, mint befolyásoló tényezőt, míg egyharmaduk (33%) nagyobb jelentőséget tulajdonít ennek.

A magánúton való idegennyelv-tanulás biztosításának kérdésében megoszlanak a vélemények a diákok és a tanárok között. A válaszadó nyelvtanulók 40%-a tartotta fontosnak, 28%-a nagyon fontosnak, hogy szülei biztosítsák számára a magánúton való nyelvtanulás lehetőségét az eredményesség elérése céljából. Egyharmaduk (32%) azonban nem gondolta, hogy ez fontos befolyásoló tényező lehet az eredményességben. A tanárok válaszaikban kisebb jelentőséget tulajdonítanak a magánúton való nyelvtanulásnak, 56%-uk nem tartja ezt fontosnak.

A szülők nyelvtudását a tanulók 11%-a nagyon fontos, további 29%-uk fontosnak tartja, míg 37%-22%-a (összesen 59%) nem tartja ezt jelentős befolyásoló tényezőnek. A válaszadó tanárok álláspontja szerint összesen 33%-uk tartja fontosnak a szülők nyelvtudását az eredményességben, 67%-uk azonban nem.

A szöveges válaszokból kiderül, hogy sok diák szükséges feltételnek tartja a magántanárnál vagy nyelviskolában való nyelvtanulást ahhoz, hogy sikerrel teljesítsen egy nyelvvizsgát. Ugyancsak sokan fejezik ki ellenvéleményüket ezzel kapcsolatban és úgy vélik, az iskola feladata a nyelvtanítás, a vizsgára való felkészítés. Több diák igényt tartana idegen nyelvi felzárkóztatásra iskolai kereteken belül. A szülők szerepéről megoszlanak a vélemények a nyelvtanulók között. Vannak, akik úgy vélik a szülő a példamutatása, bátorítása, biztatása szükséges az eredményességhez. Mások a család anyagi helyzetét látják meghatározó tényezőnek ebben a kérdésben. Jelentős azoknak a diákoknak a véleménye is, akik úgy vélik saját nyelvtanulási célok meghatározása fontos szerepet játszik az eredményességükben.

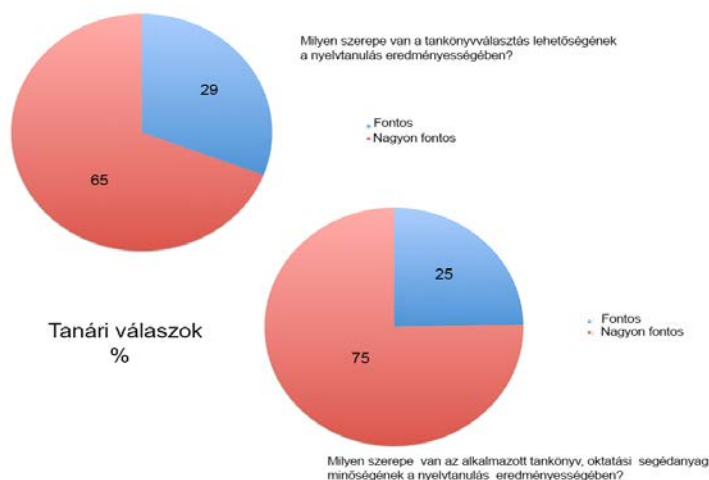
A válaszadó nyelvtanárok hasonló elemeket említene szöveges válaszaikban. Meghatározónak ítélik a szülők szerepét a példamutatásban és a nyelvtanulásra való ösztönzésben, a reális elvárások megfogalmazásában, a sikerek elismerésében, a lehetőségek biztosításában (pl. kapcsolatteremtés külföldiekkel, nyelvhasználat utazás alkalmával), vagyis a támogató háttér kialakításában. A nyelvtanárok a magánúton való nyelvtanulás lehetőségének biztosítását elfogadják, de nem tartják minden esetben szükséges feltételnek. Többen kiemelik még a szülők és a nyelvtanár jó partneri viszonyának szükségességét, a szülők részéről a tanári munka elismerését, amely kedvezően befolyásolhatja a nyelvtanuló eredményességét.

1.4 Milyen szerepe van a tananyagnak a nyelvtanulás eredményességében?

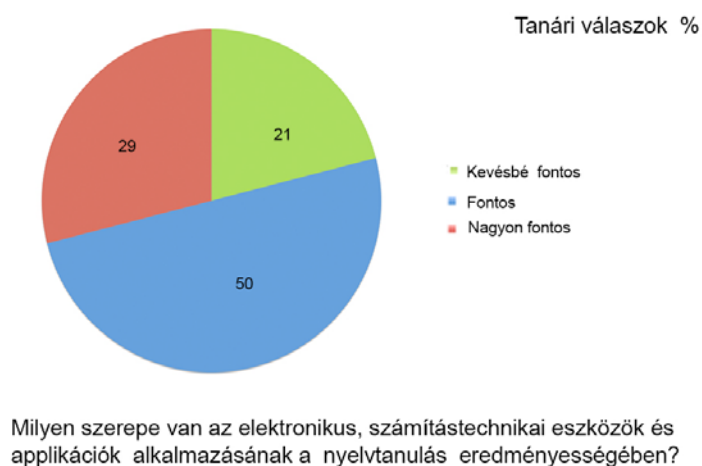
Az online felmérésben a nyelvtanárokat külön megkérdeztük még a tananyagok a nyelvtanulás eredményességében betöltött szerepéről is.

E szakmai kérdésekben a válaszadó nyelvtanárok úgy vélik, hogy a tankönyvválasztás szerepe meghatározóan fontos a nyelvtanulás eredményességében. Kétharmaduk (65%) nagyon fontosnak, egyharmaduk (29%) fontosnak ítéli meg ezt a tényezőt, vagyis 94%-ban nagy jelentőséget tulajdonítanak a szabad tankönyvválasztásnak. A választott tankönyv

minőségének kérdésében, minden válaszadó egyértelműen fontosnak tartja (100%) a színvonalas, kiemelkedő minőségű nyelvkönyvek, segédanyagok alkalmazását.

Az elektronikus, számítástechnikai eszközök, applikációk alkalmazásának a nyelvtanulás eredményességében játszott szerepéről kissé árnyaltabb a kép. A válaszadó nyelvtanárok 29%-a tartja nagyon fontosnak, további 50%-a fontosnak ítéli meg ezek jelenlétét, míg 21%-a nem tulajdonít ennek nagyobb jelentőséget.

Szöveges válaszaikban a válaszadók tovább sorolják a nyelvtanulás eredményességét befolyásoló tényezőket, eszközöket. Megemlítik a korosztálynak megfelelő, érdekes, motiváló, korszerű és modern tartalmakat kínáló nyelvkönyvek és változatos kiegészítő anyagok használatát, a rendszerezett segédanyagokat, a megbízható internet hozzáférést, a digitális

eszközhöz, célnyelvi anyagokhoz (filmekhez, könyvekhez) való rendszeres hozzáférés biztosítását.

A válaszadó nyelvtanárok szinte kivétel nélkül a jó minőségű, magas szakmai színvonalú, korszerű nyelvkönyveket és segédanyagokat tekintik a nyelvtanulás eredményességének egyik kiemelkedően fontos, a sikert meghatározó tényezőjének.

Összefoglalva: a válaszadók véleménye szerint a nyelvtudás eredményessége legjelentősebb mértékben az alábbi, az oktatás kereteit meghatározó tényezőktől függ:

- a nyelvórák heti óraszámától;
- a nyelvtanulás elkezdésének életkorától (minél korábban annál jobb);
- a nyelvórán kívül, de iskolai keretek között biztosított nyelvtanulási lehetőségektől;
- az iskolán kívüli nyelvtanulási lehetőségektől;
- a nyelvválasztás szabadságától;
- a nyelvtanulás folytonosságának biztosításától;
- a szülők tanuláshoz való pozitív hozzáállásától;
- az iskolavezetés támogatásától;
- jó minőségi, korszerű nyelvkönyvek biztosításától;
- és a tanárok szabad tankönyvválasztástól.

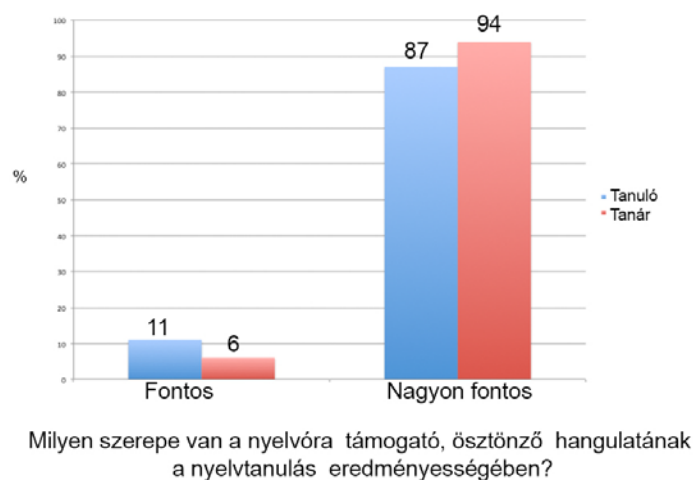
2. A nyelvtanár és a nyelvtanuló szerepe a nyelvtanulás eredményességében

A kérdőív második részében a nyelvtanulás két kulcsszereplőjének szerepét vizsgáltuk, és arra voltunk kíváncsiak, mennyire gondolja fontosnak a nyelvtanuló és a nyelvtanár szerepét a két fél a nyelvtanulás/nyelvtanítás hatékonyságában, eredményességében. A kérdőív e részében is ugyanazokat a kérdéseket tettük fel mindkét félnek.

2.1 Milyen szerepe van a nyelvtanár személyiségének a nyelvtanulás eredményességében?

Előbb a nyelvtanár személyiségére kérdeztünk rá. Mind a nyelvtanulók, mind a nyelvtanárok azt fejezték ki válaszaikkal, mennyire tartják fontosnak, hogy a nyelvtanár nyitott, jókedvű, szakmája iránt elhivatott, következetes személyiség legyen, mennyire fontos számukra, hogy érződjön a nyelvtanáron a célnyelv és a célnyelvi kultúra szeretete, illetve, hogy támogató, ösztönző hangulatot tudjon kialakítani a nyelvórán.

A kiválasztott, a nyelvtanulást eredményességét kedvezően befolyásoló jellemzők közül mind a nyelvtanulók, mind a nyelvtanárok leghatározottabb véleményüket a támogató, ösztönző hangulat kialakításával kapcsolatban fejtették ki. A diákok 87%-ban, a tanárok 94%-ban nagyon fontosnak jelölték a nyelvóra támogató hangulatának fontosságát. Az adatok azt mutatják, ennek jelentősége számottevően nagy, a nyelvtanulás eredményessége szempontjából alapvetően fontos mindkét fél számára. A nyelvóra támogató, ösztönző légköre kedvezően hat a diákok motivációjára, teljesítésre, a tanár-diák kapcsolat alakulására.

A nyelvtanulók a felsorolt jellemzők közül nagy arányban (86%) jelölték nagyon fontosnak, hogy a tanár a szakmája iránt elhivatott legyen és szeressen tanítani, legyen nyitott (67%), és következetes (66%). A diákok kétharmada (60%) tartja még nagyon fontosnak, hogy a nyelvtanáron érződjön a célnyelv

és a célnyelvi kultúra iránti szeretete, több mint fele hasonlóan vélekedik arról, hogy a nyelvtanár legyen jókedvű (54%). A nyitott (27%), jókedvű (37%) és következetes (30%) jellemzők a nyelvtanulók további, átlagosan egyharmadának fontos tényezője a nyelvtanulás sikerességében. Ezek mellett, hasonló arányban (32%) második a fontossági skálán, hogy a nyelvtanáron érződjön a célnyelv és a célnyelvi kultúra iránti szeretete.

Nyitott kérdésre adott válaszaikban a nyelvtanulók nagy arányban említik meg azt, hogy a nyelvtanár legyen „toleráns a különböző kompetenciájú diákokkal”, „foglalkozzon az egyéni problémákkal”, „biztosítsa a tanulók egyéni fejlődési szükségleteit”, „akinek kevésbé megy a nyelvtanulás, azt észlelni kell, és segíteni neki”. „Sok tanár intoleráns a lassabban haladókkal, vagy pont ellenkezőleg, csak a lassabbakkal foglalkozik, ezzel hátráltatva a jobbakat. Fontos, hogy megtalálja a középutat.” A diákok kiemelik még az „egészséges szigort”, hogy a nyelvtanár „szeresse a gyerekeket”, és „ne kivételezzon senkivel”. „Fontos, hogy megtalálja a gyerekekkel a közös hangot, legyen felszabadult és támogató a hangulat.” „A tanár-diák kapcsolat is meghatározó lehet” a nyelvtanulás eredményességében. Többen említik még, hogy a nyelvtanár tudja „mennyit várhat el egy bizonyos nyelvtudással rendelkező diáktól, és aszerint osztályozza”. A diákok számára nagyon fontos a pozitív megerősítés szerepe is. „Ne a hibákra koncentráljon, mert az nagymértékben csökkenti a tanuló motivációját és önbizalmát.” „A tanár ösztönözzön, ne letörjön!” A felsorolt jellemzők mellett fontos még számukra, hogy a nyelvtanár legyen példamutató, kitartó, türelmes, empátikus, együttműködő, megértő, rugalmas, humoros és inspiráló.

A nyelvtanárok válaszaikban a magukra vonatkozó jellemzők megítélésében csak kis mértékben térnek el a diákok válaszeitől. A támogató, ösztönző légkör fontossága után, a diákokhoz hasonlóan, a nyelvtanárok is leghatározottabban az elhivatottságot (88%), a következetességet (83%) és a célnyelv és a célnyelvi kultúra iránt érzett szeretetet (80%) jelölték legnagyobb mértékben nagyon fontosnak. Ugyanolyan arányban (54%) jelölték nagyon fontosnak, hogy a

tanár legyen jókedvű, mint a válaszadó diákok. Nyitott kérdésre adott válaszaikban a nyelvtanárok kiemelik még a türelmet, az empátiát, a humort, a megértést, a határozottságot, a hitelességet és a rugalmasságot.

A válaszadók fontosnak tartják, hogy a nyelvtanár jó, bizalomteljes kapcsolatot alakítson ki diákjaival. Hozzáállása legyen „gyerekközpontú, gyerekbarát, szeresse a tanítványait”. „Találja meg, miben jó a diák, ne a hiányosságokat sorolja.” „Ismerje fel a tanuló erősségeit és hiányosságait.” Legyen motivált, és „legyen képes motiválni a diákokat az önálló gyakorlásra, fejlődésre”. Az idézett válaszok összhangban vannak a diákok véleményéből idézett részletekkel. Néhány határozottan megfogalmazott válasz számos nyelvtanár véleményét tükrözi: „Minden a nyelvtanár személyiségén, elhivatottságán múlik.” „A legfontosabb a tanítás szeretete, a célnyelv tudása, a diákok elfogadása.”

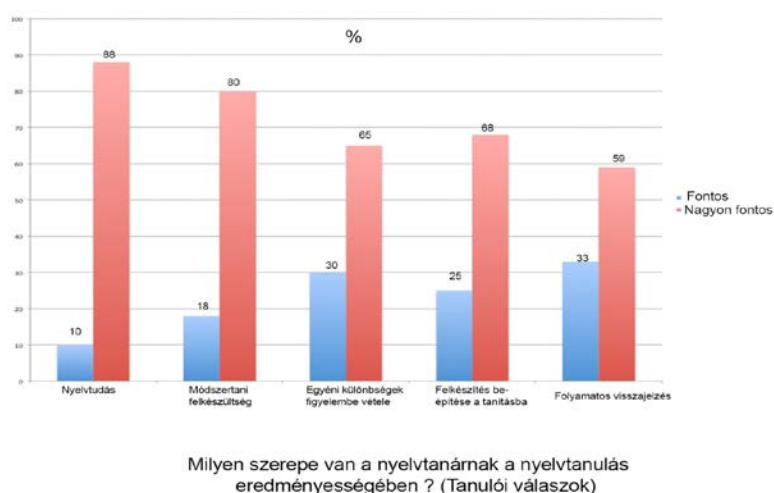
2.2 Milyen szerepe van a nyelvtanár felkészültségének a nyelvtanulás eredményességében?

A nyelvtanulás eredményességében kulcsszerepet játszik a nyelvtanár felkészültsége. A válaszadó nyelvtanulók 88%-a nagyon fontosnak jelöli a tanár nyelvtudását, 10%-uk fontosnak tartja. A nyelvtanár módszertani felkészültségét nagyon fontosnak 80% jelölte, további 18% fontosnak tartja. A diákok számára nagyon fontos még a nyelvi vizsgákra történő felkészítésének beépítése a tanításba, ezt 68%-uk jelölte magas értékkel, fontosnak további 25%-a tartja. Több, mint kétharmaduk (65%) számára nagyon fontos az egyéni különbségek figyelembe vétele (pl. felzárkóztatás, tanulási nehézségek kezelése, gyorsabban haladók kezelése, tehetséges tanulók irányítása), további 30%-nak fontos ugyanez a tényező. Szintén kétharmaduknak nagyon fontos (63%), hogy a nyelvtanárok alaposan ismerjék a nyelvvizsga rendszereket és azok követelményeit. Négy százalékponttal alacsonyabb értékkel (59%) jelölték nagyon fontosnak a diákok a nyelvtanár folyamatos visszajelzését haladásukról, fontosnak további 33% jelölte. A válaszadó nyelvtanulók számára a nyelvtanár felkészültségének megítélésében kisebb jelentőséggel bír

az, hogy a nyelvtanár legyen képes lépést tartani a tanulók korosztályának megfelelő eszközökkel (pl. applikációkkal), tartalommal. Ezt 36%-uk jelölte nagyon fontosnak, további 41% fontosnak, 19%-uk kevésbé fontosnak tartja.

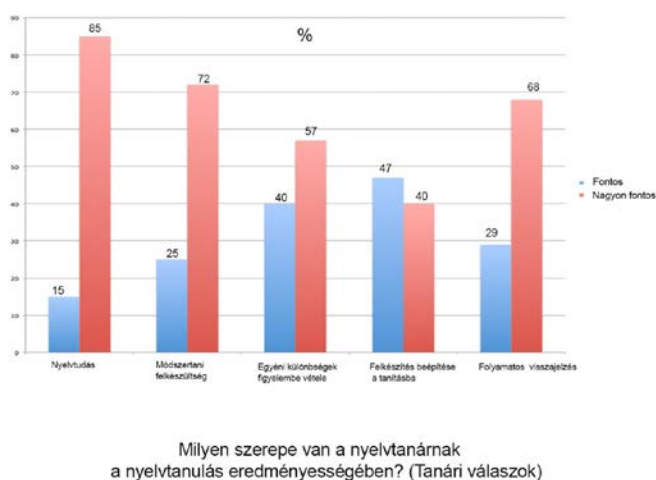
Szöveges válaszaikban a nyelvtanulók kiemelték a nyelvtanár naprakész felkészültségét az adott nyelven, a valós életben történő szituációkra való felkészítés jelentőségét, a beszédcentrikusság hangsúlyozását a monoton nyelvtani gyakorlás helyett. Fontos számukra még, hogy a tanár „élvezetessé tegye az órát, ne legyen unalmas, ne a sok nyelvtant akarja belénk erőszakolni, szerettesse meg velünk a nyelvet”. „Tudja fenntartani az érdeklődésünket, hozzon a való életből példákat, napra kész nyelvtudással és kulturális, társadalmi ismeretekkel rendelkezzen az adott országról.” A nyelvórák tartalmazzanak „változatos, kreatív és játékos feladatokat”. „Fontos, hogy a tanár közelebb hozza a nyelvet a diákokhoz, például mai filmekkel, sorozatokkal, ifjúsági irodalmi művekkel és játékokkal. Ne maradjon meg tankönyv szintjén a nyelv az oktatásban.” A tanár „tervezze meg előre az órákat, nem hagyja szétfolyni a tanulást.”

Az egyéni különbségek figyelembevételére vonatkozó tanulói válaszok összhangban vannak a zárt kérdésre adott válaszukkal. A tanulók szöveges válaszaikban is kifejezik határozott igényüket, az egyéni haladás figyelembevételére, a felzárkóztatás fontosságára.

A nyelvtanárok válaszaikban a diákokéhoz hasonlóan értékelték a fontossági skálán saját nyelvtudásuk és módszertani felkészültségük szerepét.

Nagyon fontosnak ítéli meg a nyelvtudást 85%, további 15% fontosnak tartja. A megfelelő szakmai felkészültséget 72% tartja nagyon fontosnak, további 25% fontosnak tartja. A válaszadó tanárok 45% és 47%-ban tartják nagyon fontosnak, illetve fontosnak, hogy továbbképzéseken, önképzésben vegyenek részt a nyelvtanítás eredményessége szempontjából. A válaszadók több mint felének véleménye szerint tanítási tapasztalatuk, nyelvtanárként eltöltött éveik száma fontos, de nem nagyon fontos tényező a sikeresség elérésében.

A válaszadó nyelvtanulók értékeléséhez képest (65%) 8 %-kal kevesebben (57%) jelölték nagyon fontosnak az egyéni különbségek figyelembe vételének szerepét, hasonló az eltérés a fontossági skála második fokán jelzett válaszok körében is. A nyelvtanárok 40%-a jelölte fontosnak az egyéni különbségek figyelembe vételét, míg ez az érték a diákoknál 30%. A válaszadó nyelvtanulók tehát összességében fontosabbnak tartják az egyéni különbségek figyelembe vételét, az egyénre szabott oktatás, a differenciálás jelentőségét, mint a válaszadó nyelvtanárok.

A nyelvtanárok számára - a nyelvtanítás eredményessége szempontjából - kisebb jelentőséggel bír a tanulók nyelvi vizsgákra történő felkészítésének integrálása a tanításba, mint a diákok számára. A tanárok válaszaikban 40% és 47%-ban tartják ezt a tényezőt nagyon fontosnak, illetve fontosnak, míg a tanulóknál ugyanez az arány 68% és 25%.

A nyelvtanulásról adott folyamatos visszajelzés szerepét a válaszadó nyelvtanárok 68%-a jelölte nagyon fontos tényezőnek, 29%-a fontosnak. A nyelvtanulóknál ugyanez a tényező kevesebb jelentőséggel bír, 59%, illetve 33%-ban jelölték nagyon fontosnak és fontosnak.

A nyitott kérdésre adott válaszaiban a nyelvtanárok kétféle véleményt formálnak a nyelvvizsgára való felkészüléssel kapcsolatban. Egy részük megerősíti, hogy a nyelvtanárnak alapos ismeretekkel kell rendelkeznie a nyelvvizsga követelményekről, más részük úgy vélekedik, „a tanóraba nem lehet integrálni a nyelvvizsgára való felkészítést a tanulócsoportban levő nagy szintkülönbségek miatt”, illetve azt írja, „nem azt tartom fontosnak, hogy a nyelvórákba a vizsgafeladatokat integráljuk, hanem azt, hogy minél magasabb szintű nyelvoktatás biztosítsunk.”

Válaszaikban kiemelik, hogy a nyelvtanítás eredményessége szempontjából meghatározó „milyen mértékben képes önreflexióra a nyelvtanár”, nyitott-e a „folyamatos megújulásra”, gyakorlatában szerepel-e az önképzés. Egy határozott, de többek véleményét tükröző válasz: „A tanárnak szinte fálnia kell a célkultúrát, sorozatokat, ismeretterjesztő filmeket kell néznie. Olvasnia kell a kortárs és a fiatalokat érdeklő könyveket. Számítógépes játékokkal is kötelező játszania, mert ott olyan szókinccsel találkozhat, amivel más környezetben nem. És ez utóbbi szókinccsel lépten-nyomon előhozakodnak a diákok. Vagyis, ha nem követed, lemaradsz, semmibe fognak venni, tudásod haszталanná lesz.”

Az eredményesség egyik fokmérőjeként számos nyelvtanár megemlíti „a cél nyelv következetes használatát a tanórákon!” Úgy vélekednek, a „nyelvtanár saját, magas szintű nyelvtudása, kompetenciája elengedhetetlen. Ha ő maga nem használja a célnyelvet a nyelvórán, nem várható el a diákoktól sem, hogy azt a közoktatásban töltött idő alatt képesek legyenek középfokú szinten elsajátítani.”

Számos nyelvtanár válaszában megjelenik még a rendszeres számonkérésnek, a folyamatos visszajelzésnek, a pozitív megerősítésnek és a fejlesztő értékelésnek a szerepe, valamint a lemaradó tanulók

felzárkóztatásának szükségessége. Van, aki úgy véli, „az osztályozásban a testneveléshez hasonlóan messzemenően az egyéni fejlődést kellene értékelni, és nem az adott évfolyam elvárási szintjének való megfelelést.”

2.3 Milyen szerepe van a nyelvtanuló hozzáállásának, adottságainak a nyelvtanulás eredményességében?

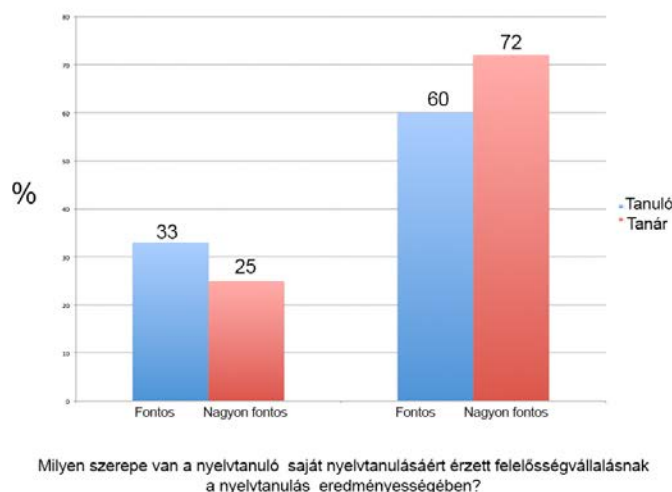
A nyelvtanár személyisége és felkészültsége után a válaszadók véleményt formáltak a nyelvtanuló a nyelvtanulás eredményességében betöltött szerepéről, az egyes tényezők fontosságáról. Az eredményesség tükrében vizsgáltuk a nyelvtanuló hozzáállását és adottságait.

A válaszadó nyelvtanulók a felsorolt tényezők közül a célnyelvhez való hozzáállást jelölték legnagyobb arányban - 77%-ban - nagyon fontos tényezőnek. További 22%-uk jelölte fontos tényezőnek. A nyelvtanulók szerint az eredményességet jelentősen befolyásoló, további, nagyon fontos tényezők a nyelvvórán való aktív részvétel (66%), az iskolán kívüli nyelvtanulási lehetőségek kihasználása (64%) és a célok elérése érdekében vállalt felelősség, önállóság (60%). A felsorolt tényezőket a válaszadó diákok több mint kétharmada emelte ki. Ugyanezen tényezőket fontosnak, vagyis a skálán másodiknak 28%, 30%, 34% jelölte. A nyelvvórán kívüli iskolai nyelvgyakorlási lehetőségek kihasználását a nyelvtanulók 33%-a tartja nagyon fontosnak, 41%-a fontosnak.

A diákok válaszaiból kitűnik, hogy a célnyelvhez és a nyelvtanuláshoz való hozzáállásuk, tanórai aktív részvételük meghatározó számukra a siker elérése érdekében. Kétharmaduk nagyon fontosnak tartja, hogy munkájukért, tanulásukért felelősséget is vállalnak. Nyitott kérdésre adott válaszaikból az derül ki, előnyben részesítik és fontosnak tartják a célnyelv valós közegben, eszközként való használatát és erre megfelelő alkalmakat is keresnek pl. gyakorlás számítógép segítségével, online tanulás, online kommunikáció, célnyelvi filmek nézése. Válaszaik összhangban vannak a korábban jelölt, az idő a nyelvtanulás eredményességében betöltött szerepével kapcsolatos kérdésekkel. A válaszadó nyelvtanulók fontosabbnak tartják az iskolán kívüli

nyelvtanulási lehetőségeket és erre szívesen szánnak minőségi időt, mint az iskola által ajánlott lehetőségekre.

A célok elérése érdekében vállalt felelősségérzet fontossága eltérést mutat a nyelvtanárok és a nyelvtanulók válaszaiban. A tanárok közül 12%-kal többen (72%) tartják nagyon fontosnak a felelősségvállalás szerepét, mint a diákok (60%).

A nyelvtanulásban is megjelenő felelősségvállalás tudatosítása, a tanulói autonómia fejlesztése fontos célja lehet a nyelvtanári munkának.

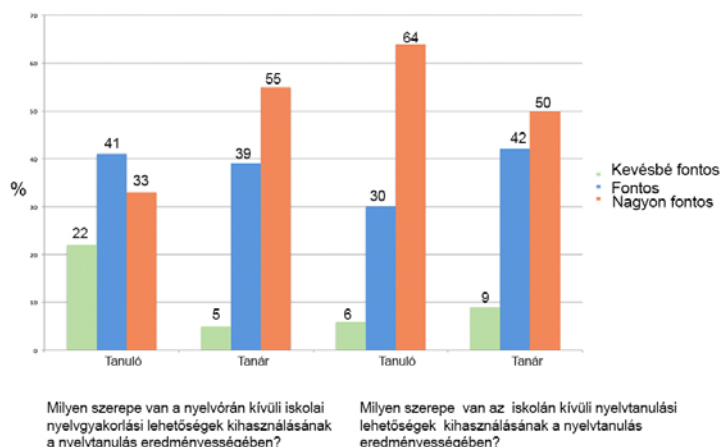
A válaszadó nyelvtanulók a nyelvérzék szerepét az eredményességben másodikként (46%-uknak fontos tényező, 29%-uknak nagyon fontos tényező) jelölték nagyobb arányban a fontossági skálán. A nyelvérzéknek a tanárok nem tulajdonítottak túlságosan fontos szerepet az eredményesség tekintetében. Csupán 10%-uk jelölte nagyon fontosnak, 51%-uk fontosnak és 33%-uk kevésbé fontosnak. Az önbizalom szerepe azonban magasabb értéket kapott a fontosság értékelésében mind a válaszadó nyelvtanulóknál, mind a nyelvtanároknál. Előbbiek 54%-nak nagyon fontos, meghatározó tényező az eredményességben, további 35%-uknak fontos tényező. Ugyanezt a válaszadó nyelvtanárok valamivel nagyobb arányban jelölték fontosnak (58%, 40%) a skálán.

A diákok a szöveges válaszaikban kiemelik, hogy a nyelvtanuló rendelkezzen belső motivációval az idegen nyelv tanulása iránt, tűzzön ki

képességeihez mértén megfelelő, reális nyelvtanulási célokat, amelyek eléréséért kitartóan és igyekezettel dolgozik. Fontos „a tudatosság, a reálisan kitűzött cél, amiért tanulja a nyelvet.” „Rendszeresen, jó időbeosztással lehet csak nyelvet tanulni minden nap, ami nagyon fontos!” „A hozzáadott szorgalom a meghatározó tényező.” „A nyelvtanulónak motiválnak kell lennie, érdeklődnie kell a nyelv iránt. Célokat kell kitűznie. A nyelvérzék csak a haladás sebességét befolyásolja, azt nem, hogy képes-e megtanulni egy nyelvet!” A tudatosság szerepe és a nyelv eszközként való használata sok válaszban megjelenik: „fontos a tudatosság, hogy mit miért teszünk”. „Az idegen nyelvet nem tanórának kell tekinteni, hanem hasznos tudásnak.” Számos nyelvtanuló említi még az idegen nyelv használatához szükséges bátorságot és magabiztosságot, amely véleményük szerint az eredményességre kedvezően hat.

A válaszadó nyelvtanárok nyitott kérdésre adott válaszaikban hasonló jellemzőket, elemeket emelnek ki. Véleményük szerint is, pozitívan befolyásolja a nyelvtanulást a rendszeresség, a mindennapos célnyelvi gyakorlás, akár a filmnézés, illetve a tudatosan kitűzött célok, a belső motiváció és a kitartó szorgalom.

A célnyelvhez való hozzáállás fontosságát a válaszadó nyelvtanárok a diákokhoz hasonlóan jelölték a fontossági skálán. 76%-uk jelölte nagyon fontosnak, további 23% fontosnak ezt a tényezőt. A nyelvtanárok kétharmada (60%) nagyon fontosnak tartja a nyelvórán való aktív részvételt, amely 6%-kal kevesebb, mint a diákok válaszaiban jelzett érték. 38%-uk szerint fontos tényező a tanórai aktivitás, a diákoknál ugyanez az érték 10%-kal kevesebb a skálán. A tanárok nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a nyelvórán kívüli iskolai nyelvgyakorlási lehetőségek kihasználásának, mint a diákok. Az iskolán kívüli nyelvtanulási lehetőségek kihasználásának tekintetében azonban ez fordítottan jelentkezik, ennek a diákok tulajdonítanak fontosabb szerepet.

A nyelvtanárokat megkérdeztük még a nyelvtanulóval való kapcsolatuk fontosságáról, mint a nyelvtanulás eredményességét befolyásoló tényezőről. Több mint 90%-uk ezt fontosnak (55%) vagy nagyon fontosnak (36%) jelölte a skálán. Közel 10%-uk azonban kevés jelentőséget tulajdonított ennek a tényezőnek.

Összefoglalva, a válaszadók véleménye szerint a nyelvtudás eredményessége legjelentősebb mértékben az alábbi, a nyelvtanuló és a nyelvtanár szerepe szempontjából fontos tényezőktől függ:

- támogató, ösztönző nyelvórai környezet megteremtésétől;
- a nyelvtanár elhivatottságától, a célnyelv és a célnyelvi kultúra iránt érzett szeretetétől;
- a nyelvtanár következetességétől;
- a nyelvtanár idegen nyelvi és módszertani felkészültségétől;
- az egyéni tanulói különbségek hatékony kezelésétől;
- a haladásról szóló folyamatos visszajelzésről;
- a nyelvtanuló pozitív hozzáállásától és tanórai aktivitásától;
- a nyelvtanuló saját nyelvtanulásaért érzett felelősségvállalásától.

3. Milyen mértékben befolyásolják a nyelvtanuló és a nyelvtanár eredményességét saját nyelvtanulási tapasztalatai?

Kíváncsiak voltunk, vajon a nyelvtanulás/nyelvtanítás során szerzett egyéni tapasztalatok, meghatározó élmények, sikerek és kudarcok, milyen mértékben

befolyásolják a nyelvtanulás/nyelvtanítás eredményességét. A nyelvtanulókat korábbi nyelvtanulási tapasztalataikról, a nyelvtanárokat nyelvtanulóként szerzett élményeikről kérdeztük.

A válaszadó nyelvtanulók 91%-a úgy véli, nyelvtanulással kapcsolatos élményeik, kudarcaik és sikereik nagyon fontos (51%) és fontos (40%) szerepet játszanak eredményességükben. Legtöbben „a pozitív élmény és eredményesség ösztönző hatását”, míg „a negatív élmények a frusztráció kialakítását” jelölik meg. „A tanuló elveszti magabiztosságát, szóban kevésbé képes kifejezni magát, mert kevés az önbizalma, vagy olyan visszacsatolást kap, amely elveszi a kedvét a további tanulástól.” Sikeres nyelvhasználóként szerzett tapasztalataik között szerepel a nyelvterületen való tartózkodás és boldogulás, csereprogramokon való sikeres részvétel, helytállás külföldi utazás alkalmával, anyanyelvi beszédpartnerrel való kommunikáció, feliratos filmek megértése, idegen nyelvű könyvek olvasása, nyelvi versenyen való részvétel. Számos tanuló meghatározó élményként emeli ki nyelvtanára ösztönző szerepét, bátorítását, sikerei elismerését. A kudarcként megélt élmények között a tanár hibajavítását említik számos alkalommal.

A válaszadó diákok elsőprő többsége (97%) jelentős szerepet tulajdonít a célnyelv használatának valós nyelvi szituációkban (pl. külföldiekkel való beszélgetés, filmnézés, utazás, hétköznapi ügyek intézése célnyelvi országban), melyet egyértelmű sikerként élik meg nyelvtanulási útjuk során.

A válaszadó nyelvtanárok nyelvtanulóként megélt élményeinek szerepe árnyaltabb képet mutat. 48%-uk nagyon fontos tényezőként jelölte meg korábbi nyelvtanulási tapasztalatát saját nyelvtanári munkájában, további 38%-uk fontosnak, míg 12%-uk kevésbé fontosnak jelölte. Nyitott kérdésre adott válaszaikban így vélekednek: A nyelvtanár „jobban átérzi a tanuló problémáit, megoszthatja saját nehézségeit, fel tudja hívni a figyelmet tipushibákra”, ha felidézi nyelvtanulási tapasztalatait. Fontos, hogy „ismerje a nyelvtanulás során felmerülő nehézségeket”, „motiváló lehet, ha a nyelvtanár tudja, nála mi vált be”, „segít abban, hogy a nyelvtanulók "fejével" gondolkodjunk, megértsük őket, és ezáltal segítsük fejlődésüket”. A

válaszadók többsége a célnyelvi területen, nyelvhasználóként szerzett sikereit említi meghatározó tényezőként, amely segítette a nyelv tanulásában és a nyelv tanításában is.

Összefoglalva a válaszadók véleménye szerint a nyelvtudás eredményessége legjelentősebb mértékben az alábbi, nyelvtanulási tapasztalatok szempontjából fontos tényezőktől függ:

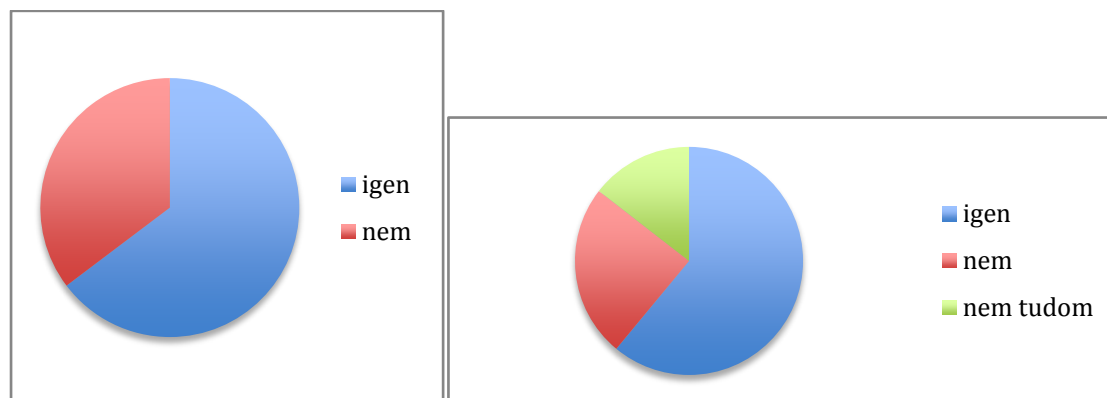
- valós, életszerű célnyelvi szituációkban szerzett pozitív tapasztalatoktól;
- az idegen nyelv eszközként való használatától.

A B2 szintű nyelvi vizsga mint bemeneti követelmény megítélése a Nyelvtudásért Egyesület felmérésének eredményei alapján

Dr. Öveges Enikő

A B2 nyelvi szint mint bemeneti követelmény

Mindkét válaszadói csoporttól megkérdeztük, hogy megfelelőnek ítélik-e meg az előírt középfokú nyelvvizsgát vagy az emelt szintű nyelvi érettségit felsőoktatási bemeneti követelményként. Az igennel válaszolók aránya a tanulóknál és a tanároknál meglepően hasonló volt (61 és 64,7%), azaz az összes válaszadó közel kétharmada úgy ítéli meg, hogy a B2 szintű nyelvi vizsga alkalmas arra, hogy felvételi előírás legyen. A fennmaradó válaszok (35,3%) a tanároknál mind a nemleges választ képviselték, míg a tanulóknál tettenérhető némi bizonytalanság: a nem válaszok (24,5%) mellett 14,5 százaléka a válaszolóknak nem tudott választ adni a kérdésre. A lenti diagramok a válaszarányokat mutatják be: az első a nyelvtanárokat, a második a nyelvtanulókat illusztrálja.

Miért megfelelő, vagy éppen nem megfelelő elvárás ez a nyelvtanulók szerint?

Azt is felmértük, miért gondolják megfelelőnek, illetve nem megfelelőnek a résztvevők a B2 szintű nyelvvizsgát arra, hogy a felvételi folyamat része legyen. Az 1814 nyelvtanuló ugyanilyen számú válaszána kategorizálása után több fő válaszcsoport rajzolódott ki, melyeket tovább bontottunk kisebb kategóriákba és így soroljuk fel lent. Az egyes elemeket a válaszadóktól vett

idézetekkel egészítettük ki, ezeket dőlt betűvel jelöltük. Fontos, hogy a listába azok szempontok kerültek bele, amelyeket nagyszámú válaszadó megjelölt. A példa csak egy a több odavágó válasz közül, valamint hogy szubjektív véleményt tükröz.

A B2 szintű nyelvtudás igazolása elfogadható tehát a következő okokból:

- A nyelvtudáshoz való hozzáállás szempontjából:
 - o Elengedhetetlen a munkában és az életben történő boldoguláshoz: *„Mert sokkal több szakirodalmat lehet olvasni idegen nyelven (pl. angolul) mint csak kizárólag magyarul.”; „Mert ma csak megfelelő szintű nyelvtudással lehet valaki versenyképes a munkaerőpiacon.”; „Mert manapság a nyelv minden élethelyzetben fontos.”; „Szerintem fontos, hogy nyelveket tanuljunk és ebből is látszik, hogy komolyan kell venni.”; „Az egyetemes műveltség alapja egy diplomával rendelkező ember számára egy élő nyelv ismerete.”*
 - o Naprakészek, kellően tájékozottak csak nyelvtudással lehetünk: *„Hogy a fejlődés mértékét követni tudjuk, képben kell lennünk a legfrissebb hírekkel, információkkal”.*
 - o A nyelvtudás egyéb készségek fejlesztésében is segít: *„Azért, mert a nyelvtanulás ... rengeteget segít a logikus gondolkodás kialakulásában.”.*
 - o Motiváló erő lehet: *„Mert, ha a gyerekek sikerül a középfokú vizsga, akkor az önbizalmat nyújt neki, és rájön arra hogy ő tudja, neki menni fog, továbbá is csak tanulnia kell.”*
 - o Az angol nyelvre külön hangsúly került: *„Azért, mert a mai világban már alapvető az, hogy minimum az angol nyelvet beszéljük, de minél több nyelven beszélünk annál színesebbek vagyunk és annál nagyobb lehetőségeink lehetnek.”.*
 - o A korai nyelvtanulás is több válaszban megjelenik: *„A nyelvtanulás annál jobban megy, minél fiatalabb a gyermek.”*

- Vizsga szempontból:
 - o A vizsgák valós képet adnak a nyelvtudásról: *„Mert sok szempontból letesztelik, hogy képesek lennénk e pl külföldön elboldogulni a nyelvismeretünkkel.”*
 - o A B2 szint reális követelmény egy felsőoktatásba készülő diáknak: *„Aki felsőoktatásban tanul, annak illik nyelvet tudni”.*
 - o Úgyis kell a diplomához, jobb, ha előbb megvan: *„A diploma megszerzéséhez már nem kell a nyelvvizsgálóval bajlódni.”; „Mert a felsőoktatásban annyira le van terhelve a tanuló egyéb más nehéz tantárgyakkal hogy ez egy nagy segítség lehet ha az idegen nyelvet nem ott kell elsajátítani.”.*
 - o A középfokú teljesíthető szint: *„Azért, mert a középfokú nyv. nem túl nehéz.”.*
- Felsőoktatás szempontjából:
 - o Még egy szükséges kognitív szűrő: *„Ez is egyfajta szűrő lehet.”; „Úgy gondolom, hogy a felsőoktatás színvonalának fenntartása érdekében reális elvárás egy nyelv ilyen szintű ismerete. Aki nem képes elsajátítani, az valószínűleg az egyetemi tanulmányai alatt is hátrányba kerülhet”; „Ne legyenek oda nem illő emberek a felsőoktatásban.”.*
 - o Lehetővé teszi az idegen nyelven történő tartalmak elsajátítását: *„Mert így az egyetemen a diák tud idegen nyelvi szaktantárgyakat felvenni.”*

A kérdést megfordítva is feltettük: megkérdeztük, milyen okokból nem találják a válaszadók megfelelőnek a követelményt. Érdekes, hogy annak ellenére, hogy a nyelvtanulók közel kétharmada igennel válaszolt a kérdésre, az ellene felhozott érvek száma, mennyisége sokkal nagyobb, mint a mellette szóló indokoké. Ezek a válaszok érzékelhetően argumentatívabbak és több érzelmet tükröznek.

- Nyelvtudás szempontjából:
 - o Nem feltétlenül szükséges a szakmai boldoguláshoz: *„Szerintem felesleges, mivel lehet majd olyan ember, akit azért nem vesznek fel az*

egyetemre, mert nem tudja megtanulni a nyelvet, holott kiváló szakember válna belőle.”; „Nem feltétlenül minősít egy szakembert a nyelvtudása.”.

- o A nyelvtudás káros: „Még többen mennek majd el külföldi egyetemre, hiszen már képesek idegen nyelven kommunikálni, tanulni. Majd csak kiürül már ez az ország. Miért nem lehet Magyarországon magyarul boldogulni?”; „Magyarországon magyarul beszélünk.”*
 - o A nyelvtudás nem mindenki számára kiemelendő készség: „Elsőre azért mert nem nyelvésznek készülök. Jómagam elsősorban szakmai szempontból szeretném kiképezni.”*
- **Attitűd szempontból:**
 - o Nem mindenki képes nyelvet elsajátítani: „nem születünk mind nyelvzszeninek, bizonyára sokan vagyunk, akinek nincs jó nyelvérzéke”; „Legfőképp azért, mert úgy gondolom, hogy a nyelvtanulás nagyban függ az egyén nyelvérzékétől is.”*
- **Nyelvtanítási szempontból:**
 - o Nem megfelelő nyelvtanulási feltételekkel nem megvalósítható és esélyhátrányhoz vezet: „Mert így a csekély nyelvi érzékkel rendelkező tanulók, a rossz anyagi körülmények élők, illetve a magán órákra nem járók nagy hátránnyal fognak indulni.”; „ha nem részesül megfelelő oktatásban, akkor hátránnyal indul, kevesebb pontja lesz, esetleg önhibáján kívül vagy nem veszik fel a követelmények hiánya miatt”.*
 - o A közoktatás nem készít fel rá: „Mert a középfokú nyelvvizsga feltételeit nem biztosítják.”; A tanárok nagy része nincs is tisztában a nyelvvizsga követelményeivel.”.*
- **Közoktatási szempontból:**
 - o A diákok egyébként is túlterheltek: „A diákoknak nagyon kevés idejük marad (pláne a heti kötelező 35 óra bevezetése után) bármit is csinálni. Tulajdonképpen ahogy hazaérnek/hazaérünk, ülhethünk is le tanulni.”; „a jelenlegi közoktatási rendszerben elve sok az elvárás a tanulóval szemben (mely még a jobb tanulóknak is gondot okoz)”.*

- Vizsga szempontból:
 - o A nyelvi vizsgák nem alkalmasak a valós nyelvtudás mérésére: *„Mert a való életben fontosabb a beszéd mint az hogy az ember milyen különböző nyelvtani szerkezeteket használ. Nagyobb súlya van az írásbeli résznek mint a szóbelinek, pedig pont fordítva lenne a logikus.”; „Mert nyelvvizsgán azt akarják tudni, hogy mit NEM tud a diák, az egész tananyag nem a nyelvvizsgafeladatokra épül, a hadarós, kavarós szövegértési feladatokat meg csak azok értik meg, akik nyelvi környezetben minden szót megértenek.” „Mert a való életben nem azt fogják nézni az iskola elvégzése után hogy van-e papírja az embernek, hanem, hogy tud e kommunikálni.”*
 - o A nyelvi vizsgák nem jelentenek nyelvtudást: *„Mert a való életben nem azt fogják nézni az iskola elvégzése után hogy van-e papírja az embernek, hanem, hogy tud e kommunikálni.”.*
 - o A középfok túl magas elvárás: *„Felvételi követelményben az alapfok, tehát az A1 vagy A2 (ezzel megfelel nagyjából a középszintű érettségi) lenne ésszerű.”; „Kimeneti követelménynek rendben találok, de bemenetinek túl nagy elvárás.”*
- Felsőoktatási tanulmányok szempontjából:
 - o Olyan szűrő, amellyel tovább kívánják csökkenteni a felsőoktatásba jelentkezők számát: *„Meggyőződésem, hogy a kötelező nyelvvizsga bevezetése arra irányul, hogy még kevesebb diák jelentkezzen felsőoktatási intézménybe, inkább a szakiskolákat válasszák a fiatalok.”*
 - o Nem minden szakon fontos: *„Azokon a szakokon kéne elvárásnak lenni, ahol a későbbiekben szükség is lesz rá. Pl. Gyógypedagógusként mikor fogom használni a nyelvtudásomat?”*
 - o A felsőoktatásban kellene támogatni a nyelvtanulást: *„Nem azért megy valaki egyetemre, mert mindent tud, hanem azért, hogy tanuljon.”*

Miért megfelelő, vagy éppen nem megfelelő elvárás ez a nyelvtanárok szerint?

A nyelvtanárok is nagyszámú okot fogalmaztak meg arra nézve, miért gondolják alkalmasnak, vagy inkább alkalmatlannak a B2 szintű nyelvi vizsgát a felvételi eljárásban történő beépítésre.

A megfelelőség tekintetében a nyelvtanárok válaszaik igen nagy átfedéseket mutattak, tulajdonképpen mind besorolható volt a lenti nyolc kategóriába. Minden megfogalmazott ok a tanulókra vonatkozott, meglepő, hogy iskolai vagy oktatáspolitikai szintű indokokat nem soroltak fel. A tanulók szempontjából tehát a következő okokból látják megfelelőnek a nyelvtanárok az elvárást:

1. Erősíti a nyelvtanulási motivációt,
2. Elengedhetetlen a tanulók későbbi szakmai fejlődéséhez,
3. A munkaerőpiacon így nagyobb az esélyük,
4. Ez a követelmény elvárható tőlük a középiskolai tanulmányok végére,
5. Az egyetemen már kevesebb lehetőség, idő áll rendelkezésre az általános nyelvtudásuk fejlesztésére,
6. A felsőoktatásban így a szaknyelvre összpontosíthatnak,
7. Aki felsőoktatásban szeretne továbbtanulni, annak képesnek kell lennie egy idegen nyelv középszintű elsajátítására (*„Hogy akar valaki értelmiségi lenni enélkül?”*),
8. Külföldi ösztöndíjak, tanulmányok, tanulmányutak is elérhetővé válnak így számukra.

A nyelvtanárok válaszaiban is tettenérhető volt, hogy a nem megfelelőség melletti érvek több érzelmet és indulatot hordoztak magukban, ezt néhány idézettel szemléltetjük a megfelelő pontoknál.

- Tanulók szempontjából:
 - o Nem érthető a nyelvtudásnak a többi készség és tartalom fölé helyezése egy ilyen rendelettel: *„Akkor miért pont a nyelv lenne az a kivétel, amiben mindenkinek ugyanúgy kell tudni teljesítenie?”*;
„Ugyanezt megtennék bármelyik másik tantárggyal?”

- o Csökkenti az esélyegyenlőséget: *„Nincsenek meg a feltételei annak, hogy ezt ingyenesen megszerezzék a diákok. Így ez diszkrimináció, mert pénzkérdés is. Gyakran magántanár, nyelvtanfolyam is kell hozzá.”; „ezáltal nagyon sok, egyébként érdeklődő, jó képességű diákot eleve kizárhatnak a felsőoktatásba kerülésből”; „tovább növeli a szakadékot az előnyös és hátrányos társadalmi-gazdasági háttérű családok gyermekei között”; „Ez olyan, mint, ha valaki csak akkor mehet korcsolyázni, ha van otthon gyémánt berakásos plüss papucs.”.*
- o Enélkül is túl sok a teher a diákokon: *„a tanulók túlterheltek az idegen nyelven kívüli feladatokkal is”.*
- Nyelvtanítás szempontjából:
 - o A közoktatás ma nem képes erre felkészíteni a diákokat: *„A középiskola a meglévő keretek között (tanulók bemeneti szintje, alulmotiváltsága, rossz vagy nem létező nyelvtanulási stratégiái, gimnáziumokban a 2 idegen nyelvre fordított megosztott óraszám, a kommunikáció központú nyelvtanítás nagymértékű hiánya, a csoportmunkához nélkülözhetetlen fénymásolási lehetőségek minimalizálása, stb...) a diákok jelentős részénél kizárják a sikeres nyelvvizsgát”.*
 - o Az oktatáspolitikai támogatása nélkül nem megy: *„Ha olyan intézkedéseket hoznak, amivel az iskolai nyelvtanulás hatékonyságát növelni lehet, akkor lehet bemeneteli követelmény a B2 szintű nyelvvizsga.”.*
 - o A szakközépiskolákban ez különösen nehéz: *„Egy szakközépiskolában heti 3 idegennyelv óra kötelező. Ilyen óraszámban lehetetlenség eljutni a középfokú nyelvvizsgáig.”*
- Attitűd szempontból:
 - o A nyelvtudás nem elengedhetetlen a felsőoktatásban tanulók számára: *„Nyelvtudás nélkül is lehet valaki jó autószerelő, miért ne vonatkozhatna ugyanez mérnökökre, vegyészekre, stb?”.*
 - o Nem minden képzettséghez van szükség nyelvtudásra: *„Óvónőnek, ápolónőnek, de nem sorolom, minek kell megnehezíteni a*

dolját?”.

- o Nem mindenki képes megfelelni ennek az előírásnak: *„nem mindenki rendelkezik megfelelő képességekkel a nyelvtanuláshoz”.*
- Vizsga szempontból:
 - o A nyelvvizsgák nem megbízhatók: *„Teljesen feleslegesnek ítélem meg a felvételi nyelvvizsgához kötését, pláne úgy, hogy a vizsgázó nem viheti magával a nyelvtanárát a vizsgája megtekintésekor, így számos visszaélésre nyílik lehetőség a vizsgacentrum részéről és élnek is vele..., anyagi előnyök megszerzése érdekében.”; „A B2-es szintű nyelvvizsgák színvonala között nagy a különbség.”*
 - o Nem a nyelvvizsgára, hanem a nyelvtudásra van szükség: *„Szüksége van a nyelvtudásra. DE NEM a nyelvvizsgára”.*
 - o Alacsonyabb bemeneti szintet látnának elfogadhatónak: *„Szerintem a B1-es szint is elegendő lenne, különösképp a szakközépiskolákból érkező tanulók nem tudják gyakran teljesíteni a B2-es szintet.”*

Ha összevetjük a nyelvtanulók és a nyelvtanárok véleményét a követelmény elfogadhatóságáról, látható, hogy mind a mellette, mind az ellene szóló érvek szinte teljesen egybeesnek: a két válaszadói csoport véleményazonosság esetén ugyanazokkal a szempontokkal támasztotta alá nézetét.

Összességében elmondható, hogy a nyelvtanulók és a nyelvtanárok is igen sok perspektívából érveltek a B2 nyelvi vizsga bemeneti követelményként történő bevezetése mellett és ellen. Bár a válaszadók többsége ezt megfelelő elvárásnak ítéli meg, jelentős azoknak a száma is, akik nem, vagy a nyelvtanulók között azoké is, akiknek nincs róla kialakult véleményük. A szabályozás ellen felhozott érvek egészében több indulatot tükröznek, mint a mellette szólók. A válaszok igen nagy nézetbeli különbségeket mutatnak minden téren, azaz többek között sem a nyelvtudás szükségességéről, sem a nyelvi vizsgák megbízhatóságáról vagy a közoktatásban folyó nyelvtanítás minőségéről nincs konszenzus a véleményekben.

Mi segítené a nyelvtanárokat abban, hogy fel tudják készíteni a diákokat az alapképzésre jelentkezéshez szükséges nyelvi követelmény teljesítésére?

A nyelvtanároktól azt is megtudakoltuk, milyen segítségre lenne szükségük ahhoz, hogy diákjaik a közoktatásban fel tudjanak készülni a B2 szintű nyelvi vizsgára. Az 1116 nyelvtanár mindegyike három javaslatot fogalmazott meg, így több mint 3000 pontból szintetizáltuk és emeltük ki lent a legfontosabbakat. A válaszokat itt is kategóriákba (milyen segítséget várnak?) soroltuk; nem fontosságuk, hanem említésük sorrendjében. Jól látható, hogy a javaslatok igen nagy többsége az oktatáspolitikát célozza meg, tőlük vár támogatást a tanterv, egyéb szabályozók, valamint a tárgyi és erkölcsi feltételek javításában. A következők biztosítását várják tehát az oktatási kormányzattól a nyelvtanárok:

- o Kevésbé kötött előírások, tanterv,
- o Több lehetőség az előrehozott érettségi letételére,
- o Óraszám emelése, többlet órák, minimum napi egy nyelvi óra,
- o Fiatal nyelvtanároknak álláslehetőségek,
- o Társadalmi és anyagi megbecsülés erősítése,
- o Az általános iskolai nyelvoktatás fejlesztése, hatékonyságának javítása,
- o A nyelvtudás fontosságának tudatosítása a tanulóknak,
- o Jobb tananyagok,
- o Tárgyi feltételek javítása, naprakészebb technológia,
- o Központi online tananyagok,
- o Kisebb nyelvi csoportok,
- o Képzés, önképzés ingyenes lehetőségeinek bővítése,
- o Nyugodt légkör/munkakörnyezet, kevesebb adminisztráció,
- o Kevésbé tanított nyelvek támogatása,
- o Külföldi tanulmányutak tanárok és diákok részére.

Érdekes jelenség, hogy elenyésző az olyan javaslatok száma, amelyek az intézmények szintjét célozzák meg, azaz a nyelvtanárok úgy érzik, változást helyi szinten nem lehet elérni, ehhez magasabb szintű döntések szükségesek. A listában megjelenik viszont a tanulói szint: szorgalmas és motivált diákokat

szeretnének többen, ezzel ismét azt a sajnálatosan elterjedt nézetet képviselve, hogy a tanulói motiváció egy statikus állapot, amire a tanárnak nincs ráhatása. Felsorolták többen a homogén nyelvi csoportokat is, pedig teljesen egyforma csoport nincs és nem is lehet, hiszen az osztályban individuumok ülnek, különböző nyelvi, kognitív és affektív háttérrel. Bár korosztályuk alapján a csoportok azonosak, a hazai közoktatásban folyó nyelvoktatás óriási különbségei alapján (kezdés évfolyama, óraszám, magánoktatás igénybe vétele, stb.) a heterogenitást középiskolára szintén elkerülhetetlenné teszi. Megemlítik a válaszadók még a támogatóbb szülői háttér szükségességét, ez országos és helyi szinten is megjelenik.

Jelen nyelvoktatásunk számokban

dr. Öveges Enikő

A plenáris előadás célja az volt, hogy rövid áttekintést nyújtson a hazai nyelvoktatás tartalmi és szervezeti kereteiről, és így alapul szolgáljon az utána következő témák jobb megértéséhez és megvitatásához. Összefoglalást nyújtott minden idevágó, a nyelvoktatásra vonatkozó szabályozóról, kitérve az utóbbi években történt számos módosításra. A helyzetképet európai perspektívából is megvilágítva helyezte el nyelvoktatásunkat a nemzetközi térképen. A témákat több perspektívából mutatta be: a korábban az oktatáspolitikában dolgozó és különböző programok megvalósításáért felelős köztisztviselő, a tantervi bizottságok tagja és jelenleg tanárképzéssel is foglalkozó egyetemi oktató szemszögéből is bepillantást nyújtott nyelvoktatásunk jelenlegi helyzetébe.

Mikor kezdenek a hazai diákok idegen nyelvet tanulni?

Magyarországon 2003 óta a negyedik évfolyamtól, azaz 9-10 évesen kötelező az első idegen nyelv tanulását megkezdeni. Bár 1-2-3. osztálytól is felvehető egy idegen nyelv, amennyiben az adott intézményben ehhez a megfelelő háttér rendelkezésre áll (képzett pedagógus, megfelelő infrastruktúra), ez az erős szülői nyomás ellenére sem történik meg mindenhol: egy 2009-es felmérés szerint az intézmények 58 százalékában van nyelvtanítás ezeken az évfolyamokon, és ezeknek is csupán 52 százalékában vesz részt az iskola minden ilyen korú tanulója (Morvai és Öveges, 2009). A kötelező kezdésnél jól látható, hogy nem haladunk együtt az európai törekvésekkel, hiszen az országok többségében 6-9 évesen kezdik meg a nyelvtanulást a gyerekek. A legkésőbb Angliában indul a nyelvtanulás, 11 évesen, de az adatokból az is látszik, hogy a kezdést egyre korábbra teszik (például Szlovákia, ahol 8 éves korra hozták előre), így növelve meg a közoktatásban nyelvtanulással töltött évek számát. Nálunk a korábbi kezdésre tervek nem hallhatók, azaz a most is viszonylag későinek számító indulás előre hozása nem is várható. A második

idegen nyelv tanulását a 2011-ben kiadott Nemzeti alaptanterv a 7. évfolyamtól teszi lehetővé, azonban ennek megvalósítását szinte képtelenséggé teszik az ezzel egyidőben kihirdetett egyéb, az erre az időszakra vonatkozó módosítások: 1) a 8. év végi kimeneti szintnek a KER (Közös Európai Referenciakeret, 2002) A1-ről A2 szintre történt felemelése, 2) az 5-6. és 7-8. évfolyamokon az idegen nyelvi műveltségterületre megadott százalékos arány csökkentése (Nat, 2011), 3) a szabályozásban a második idegen nyelvre allokálható órák hiánya (Nat, 2011), valamint 4) az iskolák profiljának megfelelő tartalom arányának általános redukálása a kerettantervekben.

Milyen óraszámokban tanulnak idegen nyelveket a közoktatásban?

Jelenleg az első idegen nyelvet 4. évfolyamon heti minimum 2, az 5-12. évfolyamokon heti minimum 3 órában kell tanulni, míg a második nyelv gimnáziumban szintén heti legalább három órában oktatandó. Emelt szintű oktatás esetén heti öt óra az alsó határ. Sajnos, hasonlóan a nyelvoktatás más tényezőihez, a valós óraszámokról sincsenek országos szintű empirikus adataink. Feltételezhető, hogy az intézmények többségében a kötelező minimális óraszám feletti számú órában tanulhatják a tanulók az első idegen nyelvet, de tényszerűen ezt csak korábbi felmérésekből tudhatjuk, például Vágó Irén kutatása alapján a 9. évfolyamos heti átlagóraszám 4,59 (Vágó, 2007). Az 1-3. osztályok óraszámairól szintén egy 2009-es felmérés ad képet: jellemzően 1-2 tanórát szánnak a nyelvtanulásra azokban az intézményekben, ahol van korai nyelvoktatás (Morvai és Öveges, 2009). De mire elég ez az óraszám? Ha a minimálisan kötelező keretekkel számolunk, akkor egy tanuló az első idegen nyelvből minimálisan 936, míg a másodikból 432 tanórán vesz részt közoktatásbeli tanulmányai során. Ezt más országokkal összevetve azt látjuk, hogy legalább a középmezőnyhöz elegendő (például Lengyelországban 9 év alatt 532 órajuk van), és csak néhány kirívó példával összevetve számíthat kevésnek (Luxemburg: 10 év alatt 1893) (Key Data, 2012).

Milyen nyelveket tanulnak a hazai diákok?

A tanult nyelvek vonatkozásában elmondható, hogy a 2011-es Nat bevezetése óta a kötelezően választható első nyelvek köre lekorlátozódott négy nyelvre, ezek az angol, a német, a francia és a kínai. Második idegen nyelvként bármilyen nyelv tanulható. Az angol nyelv dominanciája a releváns felmérésekből mind hazai, mind európai szinten kiolvasható. Ehhez képest a német nyelvet általában az angolul tanulók megközelítőleg egyharmada választja, és igen elenyésző százalékban foglalkoznak e kettőn kívül más nyelvekkel a közoktatásban (Morvai és Öveges, 2009; Nikolov, Ottó és Öveges, 2009; Eurostat, 2014). Második nyelvet a 2014-es Eurostat adatok alapján a magyar tanulók 6,3 százaléka tanul csupán. A 2012-es Eurobarometer is alátámasztja ezt: a hazai válaszadók csupán 13 százaléka vallotta magáról, hogy kettő idegen nyelven is képes lenne kommunikálni.

Milyen kimeneti szinteket ír elő a szabályozás?

A jelenleg érvényes kimeneti szabályozás szerint a 8. évfolyam végén az elvárt minimum kimeneti szint a KER A2 szint, a 12. év végére ez a B1 szint, azaz a középszintű érettségi szintje. Az emelt szintű érettségi (B2) választható, azonban 2020-tól ez a szint (mely nyelvvizsgával vagy egyéb egyenértékű okirattal kiváltható) kötelező elvárás a felsőoktatásba történő felvételihez. A nyelvi előkészítő évfolyamokra és a két tanítási nyelvű képzésekre külön szabályozás vonatkozik. A nyelvi szintek felméréshez 2015-től bevezették az első nyelvekből a mindekire vonatkozó kompetenciamérést (6. év: A1, 8. év: A2 szint), és 2014-től a két tanítási nyelvű intézményekben kötelező célnyelvi mérést (6. év: A2, 8. év: B1, 10. év: B2 szint).

Források:

- *Europeans and their languages. Eurobarometer report 386* (2012).http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf
- *Eurostat News Release* (2014).<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7146709/3-01022016-AP-EN.pdf/31595c2c-dbb8-4c95-9ad5-8cb038ffecd3>
- *Kerettantervek* (2012). <http://kerettanterv.ofi.hu>
- *Key data on teaching languages at school in Europe* (2012).
http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/key-data-2012_en.pdf
- Morvai, E., Ottó, I. és Öveges, E. (2009): Idegennyelv-oktatás az általános iskolák 1-3. évfolyamán.<http://www.nefmi.gov.hu/nemzetkozikapcsolatok/aktualis/idegennyelvoktatas>
- *Nemzeti Alaptanterv* (2011).
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200110.KOR
- Nikolov, M., Ottó, I., és Öveges, E. (2009): A nyelvi előkészítő évfolyam értékelése, 2004/2005-2008-2009.
http://www.nefmi.gov.hu/letolt/vilagnyelv/vny_nyek2009_jelentes_100510.pdf
- Vágó, I. (Ed.) (2007). Fókuszban a nyelvtanulás. Budapest: Oktató- és Fejlesztő Intézet.

Mi akadályozza a nyelvtanárokat az eredményes nyelvoktatásban?

dr. Einhorn Ágnes

A különböző kutatási eredmények azt támasztják alá, hogy a magyarországi idegennyelv-oktatás eredményességével vannak problémák. Ennek természetesen sok oka lehet, az előadásban csak azt a szempontot vizsgálom, hogy milyen akadályokkal kell megküzdeniük a nyelvtanároknak. Két témakör köré csoportosítom a problémákat: először azzal foglalkozom, hogy mit kell tanítani, majd a hogyannal. Az előadás célja alapvetően a párbeszéd megindítása, ezért a felvetett problémákat nem bontom ki.

Mit kell tanítani?

Ebben a kérdésben a legfontosabb akadály és ellentmondás az, hogy miközben a pedagógiai folyamatok szakszerű tervezése és lebonyolítása azt tenné szükségessé, hogy a tanulási célokból vagy tanulási eredményekből (learning outcomes) induljunk ki, a mindennapok jellemzője, hogy a tanulási tartalmak tervezésére épül a tanítási folyamat, és ez az alapja az értékelésnek is. Ez azonban nehezen teszi lehetővé a tanulók valós, a szükségletekhez igazodó fejlesztését.

További komoly akadály az, hogy az oktatási szabályozás előíró jellege miatt kevés a lehetőség és az alkalom arra, hogy az iskolák és a tanárok szakmai vitákat folytassanak a céljaikról. A hatékony munkához szükség lenne arra, hogy iskolai szinten (tantestület), tantárgyi szinten (munkaközösség) és tanórai szinten, illetve a feladat szintjén (tanár) is célokat határozzanak meg. A közös gondolkodás elmaradása azért jelent nagy problémát, mert bizonyos alapvető dilemmákról kell döntéseket hozni. Ezek leginkább azon kérdés köré csoportosulnak, hogy küzdeni kell-e a társadalmi, gazdasági változások ellen, vagy adaptívan tudomásul kell venni azokat. Ebben a tekintetben három alapvető dilemmával kell megküzdeniük a tanároknak és az iskoláknak. Ezek közül az első az, hogy a generációs különbségekre és a tömegesedés

következményeire hogyan reagálnak a tanárok. Komoly eredményességi problémát jelent, ha az iskola és a tanár alapvetően hibáztató, hárító attitűddel közelít, azaz a tanulóra és a családjára hárítja a problémákat, erre ugyanis nem lehet fejlesztést építeni. A fejlesztés alapja ugyanis mindig a megismerés, a megértés és az elfogadás. A második komoly dilemma az, hogy tud-e az iskola a változásra pedagógiai célokkal reflektálni, azaz a tanulók adaptivitását fejleszteni (Mátrai 2009). A harmadik dilemma az, hogy lehet-e a munkaerő piaci igényekhez igazodni: prognosztizálható-e, hogy milyen igények merülnek fel 15-20 év múlva, illetve milyen különbségek várhatók a munkavégzés típusa szerint az elvárásokban.

Az idegennyelv-tanításban ehhez hozzáadódik a pragmatizmus problémája. Míg az alapidokumentumok pragmatikus és interkulturális célokat tartalmaznak (a kommunikatív kompetencia fejlesztése mellett a más kultúrák iránti érdeklődés, az elfogadás is célként jelenik meg), addig a nyelvtanulók és nyelvhasználók szinte csak a pragmatikus nyelvtanulási célokat tekintik érvényesnek. Az Eurobarometer kutatások adatai alapján látható, hogy az európaiak jellemzően a jobb munkahely, a jobb karrier miatt akarnak idegen nyelveket tanulni (Eurobarometer 2006, 2012). Ha azonban a saját nyelvhasználatukról kérdezik őket, akkor kiderül, hogy a leggyakrabban a szabadidejük eltöltése során használják az idegen nyelveket: szórakoznak, informálódnak, barátokkal tartják a kapcsolatot, tehát az interkulturális célok jelennek meg elsődlegesen a nyelvhasználatukban. Az adatok alapján megállapítható, hogy ez a jelenség a magyar válaszadók körében még hangsúlyosabb. A nyelvtanároknak tehát világosan közvetíteniük kellene, hogy a nyelvtanulásnak nem csak pragmatikus célja van.

Hogyan kell tanítani?

Jelentős szakirodalom és kutatási eredmények találhatók arról, hogy mi az eredményes tanulás előfeltétele. A legfontosabb kulcsszavak a tanulói aktivitás, az autonómia és a kooperativitás, ez a három alapelv minden módszertani innováció alapja. Ezen túl meghatározó a tanulói motiváció, a

tanulás tárgyának kapcsolata valósággal, az egyéni tanulási út lehetősége, a világos célok, elvárások és a pozitív visszajelzések (fejlesztő értékelés) (OECD 2010 alapján). Ezek tehát a meghatározó módszertani elemek, amelyek háttérében a tanárok nézetrendszere, mentalitása, azaz pedagógiai kultúrája áll (Knausz 2015). Az idegennyelv-tanítás eredményességének előfeltétele az lenne, hogy a pedagógiai kultúra változzon meg: a tanárközpontú, ismeretalapú megközelítés helyett a tanulóközpontú, kompetenciaalapú, tevékenységalapú megközelítésre lenne szükség (Einhorn 2015).

A pedagógiai kultúraváltás természetesen nem csak az idegen nyelveket érinti, és nem csak Magyarországon jelent problémát. Általában azért változtatják meg a tanárok nehezen a pedagógiai kultúrájukat, mert abban kellene erősnek lenniük, amit nekik sem tanítottak (pl. együttműködés, adaptivitás). A változáshoz tehát arra lenne szükség, hogy a tanárok tanuló pozícióba kerüljenek, és a tanárok tanulásának ugyanúgy az aktivitás, autonómia, kooperativitás az alapja, mint a tanulók tanulásának. Olyan formákat kellene tehát találni, amelyek eredményes tanulást tesznek lehetővé a tanárok számára, a klasszikus, ismeretátadáson alapuló tanártovábbképzések helyett olyan folyamatokra lenne szükség, amelyekben a tanárok egymással együttműködve, autonóm módon fejleszthetnék tovább a saját pedagógiai kultúrájukat.

A legnagyobb probléma azonban mégis az, hogy az eredményességi kérdések nem csak az idegennyelv-tanításra vonatkoznak, tehát nem fejleszthető az idegennyelv-tanítás elszigetelten. Hatékonyabb és fenntartható változást csak komplexebb megközelítéssel lehetne elérni: olyan iskolafejlesztési projektekre lenne szükség, amelyek teljes tantestületekre terjednek ki, tehát nemcsak a tanuló tanár, hanem a tanuló iskola modelljét is megvalósítanák (vö. Eckart et al. 2005, Rolff 2010).

Felhasznált irodalom:

- Eckart, Wolfgang – Endler, Susanne – Schmied, H.B. – Singer, Eva-Maria (2005): *Pädagogische Schulentwicklung an Grundschulen. Konzept und Praxis*. Göttingen, Bundesministerium für Bildung und Forschung. Institut für berufliche Bildung u. Weiterbildung.
- Einhorn Ágnes (2015): *A pedagógiai modernizáció és az idegennyelv-tanítás*. Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó.
- *Europeans and their Languages*. (2006) European Commission.
- *Europeans and their Languages*. (2012) Report. Special Eurobarometer 386. European Commission.
- Knausz Imre (2015): Adalékok a pedagógiai kultúra értelmezéséhez. In: Knausz Imre – Ugrai János (szerk.): *A pedagógiai kultúraváltás lehetőségei. Tanulmányok a Miskolci Egyetem Tanárképző Intézetében zajló fejlesztő munkáról*. Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó. 43–56.
- Mátrai Zsuzsa (2009): Új korszak küszöbén: a túlélés pedagógiája. *Iskolakultúra*, 2009. 3–4. sz. 122–128.
- OECD (2010) *The Nature of Learning: using research to inspire practice*. Paris, OECD Publishing.
- Rolff, Hans-Günther (2010): Schulentwicklung als Trias von Organisations-, Unterrichts- und Personalentwicklung. In: Bohl, Thorsten – Helsper, Werner – Holtapples, Heinz Günter – Schelle, Carla (Hrsg.): *Handbuch Schulentwicklung*. Klinkhardt UTB. 29–36.

Mi akadályozza a nyelvtanulókat a nyelvtanulásban?

Dóczi Brigitta

Hogyan lehetséges, hogy a magyar diákok nem elég sikeresek a nyelvtanulásban? Bevezetésképpen nézzünk meg néhány tényt. Elmondhatjuk, hogy Magyarországon már az általános iskolában kezdve magas óraszámokban tanulnak a gyerekek nyelvet, de sajnos kis hatékonysággal. Alacsony az idegen nyelveket beszélők száma (35%), és ezzel utolsó helyen állunk Európában. Ráadásul ez csökkenő tendencia 2006 óta, amikor ez az arány valamivel magasabb volt. Sokszor 'átfolyik a gyerekeken a nyelv', az általános iskolai nyelvtanítás gyakran kevésbé hatékony és még rosszabb a helyzet a szakközépiskolákban és szakiskolákban, ahol még tanulási nehézségekkel is meg kell küzdeni. A gimnáziumok nyelvi előkészítő éve sem mindig hatékony és az abban résztvevő diákok közel fele elvesztegetett időnek tekinti ezt az évet. A legtöbb egyetemen a bemenet és a kimenet azonos, és a szaknyelvet tanulók száma igen alacsony.

Mik lehetnek az okok?

Egyik okként mindenképpen meg kell említeni a nyelvvizsga-központúságot az oktatásban, pedig a nyelvtanulók szeretnék a valódi, életben használható nyelvtudásra szert tenni. Bár az óraszám általánosságban véve magas, nagy eltérés mutatkozik a különböző iskolák között. A legkomolyabb probléma azonban a nyelvek folyamatos újratekzdése egy-egy új közegben, például a középiskola nagyon ritkán épít, vagy tud építeni az általános iskolában megszerzett tudásra. Így állandó az újratekzdés, még akkor is, amikor egy iskolán belül tanárváltás van, amely nem ritka eset. Ebből adódik az, hogy a nyelvtanulók és szüleik sokszor maguk sem hiszik el, hogy a közoktatásban meg lehet egy vagy több nyelvet tanulni.

Mi a baj? Mire lenne szükség?

Először is, valódi, az életben jól használható nyelvtudásra. A Nyelvtudásért Egyesület online kérdőíves felmérésében (részletekért lásd a felmérést összefoglaló fejezetet) részt vevő diákok 97%-a kiemelte ennek fontosságát. Fontos lenne még az átmenetek biztosítása, pl. iskolák között és, hogy az idegen nyelv ne csak egy legyen a sok tantárgy közül, hiszen egész más tanulási módszerekre van szükség az igazi siker eléréséhez. Ebben nagy segítséget jelentene a tartalomalapú nyelvoktatás, ahol a nyelv eszköz és nem csak cél; ebben rejlik a két tanítási nyelvű iskolák sikere, hiszen ezekben az iskolákban az idegen nyelven keresztül rengeteg lehetőség nyílik arra, hogy a diákok szélesítsék látókörüket és szinte észrevétlenül tanuljanak nyelveket.

Fontos lenne az egyéni különbségek figyelembe vétele, és a nyelvi csoportok hatékonyabb megszervezése. Ha a csoportok szervezése évfolyamonként és nem csak egy-egy osztályon belül történik, akkor több lehetőség adódik a hatékonyabb differenciálásra is. Elengedhetetlen volna még a nyelvi hátrány kompenzációja a szakközép- és szakiskolákban, hogy az ott tanuló gyerekek is sikeresek lehessenek a nyelvtanulásban. Az online kérdőívben megjelenő válaszok rávilágítanak a tanulással eltöltött idő fontosságára: a diákok 97%-a tartja fontosnak a heti óraszámot, 83 %-uk a nyelvtanulással töltött évek számát, de valamivel alacsonyabb (71%), aki a korai kezdést fontosnak tartja. A nyelvvórán kívül, de az iskolában eltöltött idő 74 %-uk számára bír jelentőséggel, míg 93%-uk hangsúlyozza, hogy az iskolán kívül töltött nyelvtanulás mennyire fontos.

Ebből adódik, hogy a tanulók részéről igény mutatkozik a tanulói autonómia és valódi motiváció kialakítására és az önértékelés fejlesztésére. A kérdőívet kitöltők tanulók 98%-a fontosnak vagy nagyon fontosnak tartja a célnyelvhez való hozzáállást, 94% az aktív részvételt, 94% a felelősségvállalást és az önállóságot, 89% az önbizalmat és 75% a nyelvérzéklet. A tanárnak elengedhetetlen szerepe van abban, hogy ez az autonómia kifejlődjön, hiszen ez az, ami az egész életben elkíséri a nyelvtanulót és hosszú távú motivációt nyújt a nyelvtanulás éveire. A saját nyelvtanulási tapasztalat, mint

meghatározó tényező, a diákok 91%-ánál megjelenik, tehát a sikeres nyelvtanulás egy egész életre szóló befektetés lehet. Véleményem szerint problémát jelent az is, a magyar diákok sokszor egyáltalán nincsenek tisztában a saját nyelvtanulási szintjükkel, azzal, hogy hol is tartanak és mire volna szükségük a fejlődésre. Ha az önértékelés képessége megjelenik, sokat javulhatunk az európai statisztikában.

Ahhoz, hogy igazi sikereket érjünk el, elengedhetetlen a nyelvtanulást támogató környezet kialakítása, az idegen nyelvi környezet biztosítása, a modern oktatási eszközökkel való tanulás, valamint az együttműködés fejlesztése. Természetesen ideális lenne, ha a nyelvtanulók számára szélesebb körben nyílna lehetőség külföldi csereprogramokon való részvételre, de a modern tanulási eszközök révén ma már többféle lehetőség kínálkozik az együttműködésre és a nyelvgyakorlásra, akár külföldi kortársakkal is (pl. skype vagy egyéb online fórumok). Ha ezeket a lehetőségeket jobban kihasználnánk, a diákok motivációját, nyelvtanulását és a együttműködési képességeiket egyszerre fejleszthetnénk.

Utolsó szempontként kiemelném a nyelvválasztás lehetőségét. Az online kérdőívet kitöltő diákok 19%-a fontosnak, illetve 76% nagyon fontosnak tartja, hogy kiválaszthassa, hogy milyen nyelvet tanul és azt a nyelvet folytathassa iskolaváltás esetén egy másik iskolában is. A nyelvtanulók határozottan igénylik a folytathatóság megteremtését az első nyelv esetében (90%), ugyanarról a tanulási szintről (90%). Az Európai Bizottság 2011-es ajánlása alapján egy második nyelv tanulása _ gazdasági és versenyképességi szempontok miatt is - , fontos lehetőség lenne. A ritkábban oktatott nyelvek támogatása szintén megoldásra szorul.

Összefoglalás: a legfontosabb teendők

Javaslatként, legfontosabb teendőként kiemelném a valódi, életben használható nyelvtudás biztosítását, az egyéni különbségek figyelembe vételét, a nyelvi csoportok hatékonyabb megszervezését, a tanulói autonómia és a valódi motiváció kialakítását, az önértékelés fejlesztését, a nyelvtanulást

támogató iskolai és iskolán kívüli környezet kialakítását, a nyelvválasztás lehetőségének és folytathatóságának megteremtését. Az óraszám adott, rajtunk múlik, mit kezdünk vele.

A nyelvtanárképzés dilemmái a nyelvoktatás eredményességének vizsgálata tükrében

Enyedi Ágnes

A tanárképzést három perspektívából tekintem át: a képző intézmények, a hallgatók és az iskolák szemszögéből. A mindhárom oldalról láthatók dilemmákat veszem sorra a következőkben.

A képző intézmények szemszögéből

A képző intézményekben az oktatói munka minősége nem tűnik olyan fontosnak, mint a tudományos munka vagy az egyéb, adminisztratív feladatok. Az ELTE oktatóinak munkáját hallgatói visszajelzések alapján értékelik, de ezek a vélemények nem nyilvánosak és nincs valós következményük. Tanári diplomát idáig különböző hosszúságú és intenzitású mesterképzések során lehetett szerezni (bolognai rendszerű képzés) – ezek kifutóban vannak, de idén még együtt léteznek az új, „osztatlan” tanárképzési modellel. Most a felvételizőknek már az egyetemre való jelentkezéskor el kell dönteniük, hogy tanári diplomát szeretnének-e, és ezért 5 év tanulmányi idő után még egy év tanítási gyakorlatot kell teljesíteniük. Tanár szakra jóval kevesebb ponttal is be lehet kerülni a képzésbe, mint a bölcsész vagy természettudomány szakokra (ez különbség 2015-ben az ELTE angol szakos hallgatóinál több mint 80 pont volt).

A jelentkezők nyelvtudására vonatkozó feltételek is problémásak, hiszen a 423/2012. (XII. 29.) Kormányrendelet szerint: *„Az osztatlan tanárszakon az adott tanárszaknak megfelelő alapképzési szakok emelt szintű érettségi követelményeit kell alkalmazni, azzal, hogy a jelentkező **csak egy emelt szintű érettségi vizsga** letételére kötelezhető.”* Ez azt jelenti, hogy két idegen nyelv szakra való jelentkezéskor, a sikeres felvételihez elég lehet, ha a középiskolás az egyik nyelvből csak középszintű érettségit tesz. Ez a vizsga alapszintű nyelvtudást feltételez, és közel sem elég ahhoz, hogy azon a nyelven egyetemi szintű tanulmányokat folytasson a leendő hallgató.

Nem sikerült tehát megoldani azt a problémát, amit a bolognai rendszerű képzés fő kritikájaként merült fel, azaz hogy a két tanári szak között különbség volt, hiszen a major szakos képzés több kreditet tartalmazott, mint a minor. A mostani „osztatlan” rendszerben viszont előfordulhat a két idegen nyelv szakosoknál, hogy az egyik nyelven középszintű, a másikon pedig csak alapszintű ismeretekkel kezdi meg tanulmányait egy felvételt nyert hallgató. Hiányzik tehát az a nyelvi eszköz, amely biztosítaná a két szak közötti egyensúlyt. Összehasonlításképpen: a bolognai rendszerben még a minoros jelentkezőktől is C1-es szintű nyelvtudás volt az elvárás, amely magasabb volt a mostani emelt szintű érettségi követelményénél is.

További probléma a képzésben, hogy a pedagógiai kultúraváltás a felsőoktatásban nem történt meg. Hallgatóinktól elvárjuk a modern nyelvpedagógia alapelveinek ismeretét és a gyakorlatban való hiteles alkalmazását, míg ezzel a saját kurzusaikon csak minimálisan találkoznak. Az egyetemi előadásokat, de a szemináriumok többségét sem jellemzi a tanulóközpontúság, az interaktivitás, a kompetencia-fejlesztés vagy a formatív értékelés, így a leendő nyelvtanárok az első kézből való tapasztalatgyűjtés helyett ezeket az ismereteket olykor frontális előadásokon vagy a szakirodalomból szerzik meg.

A hallgatók szemszögéből

Itt az egyik fő dilemma az elkötelezettség, illetve az a motiváció, amivel a középiskolások jelentkeznek a tanárképzésbe. Saját hallgatóimat erről megkérdezve a sikeres nyelvtanulói háttér látszott a választás mögött. A másik tipikus indok a tétovaság: sok középiskolás – talán érthetően – nem tud még pályát választani, így időt szeretne nyerni ahhoz, hogy megérjen az elhatározása. Ezzel párhuzamosan azonban, az egyetemi nyelvszakok évtizedek óta küzdenek azzal, hogy a hallgatók nyelviskolának tekintik őket. Ezzel a tévhitel nehéz felvenni a versenyt.

A tanár szakos hallgatókat arról is megkérdeztem, miért jelentkeztek nyelvtanári képzésbe. Az évek során két fő indokot láttam azon kevesek

kivételével, akik "már zsenge gyermekkoruktól kezdve" erre készültek, illetve a családjukban esetleg generációkra visszamenőleg tanárok voltak. Az egyik indok tipikusan érzelmi jellegű válasz volt („Szeretem a gyerekeket”), a másik pedig a rendszer természetéből fakadó pragmatikus szempontot tükrözött („Mert ide kevesebb pont is elég volt”). Egyik vélemény sem tükröz olyan szakmai kötődést vagy elhivatottságot, amely a tanulmányok elvégzéséhez szükséges 5+1 év munkáját megkönnyítené.

A tanulmányi idő dilemmájához tartozik, hogy azok a hallgatók, akik harmadév után általános iskolai tanári diplomát választanak, rövidebb idő alatt végezhetik el a képzést. Ennek a szakmailag nehezen indokolható rendszernek az a következménye, hogy számukra a 4. és 5. évfolyam kurzusai összetorlódhatnak és a 15 órás gyakorlóiskolai munka megkezdésekor még nem rendelkeznek megfelelő szak módszertani ismeretekkel, hiszen ez irányú tanulmányaikat még nem fejezték be, vagy sok esetben el sem kezdték. A Kormány 283/2012. (X.4.) Kormányrendelete a tanárképzés rendszeréről 3. § (3) és 6. § (1) szerint ugyanis csak az utolsó évben szervezett „hosszú” iskolai gyakorlat megkezdéséhez szükséges az összes tanulmányi és vizsgakövetelmény teljesítése.

A képzés tartalmát tekintve a mostani hallgatók kicsit jobb helyzetben vannak elődjeikhez képest abból a szempontból, hogy interkulturális kompetenciákat fejlesztő kurzusokat is hallgathatnak. Ez azért fontos, mert leendő diplomájukon az áll, hogy „az X nyelv és kultúra tanára”. Mégis hosszú évek teltek el addig, amíg ez a választható tárgyak közül a kötelező kurzusok közé került. Lázár Ildikó felmérése szerint (2013) az iskolai órákon a nyelvtanítás ezen aspektusa még most is igen ritkán szerepel az órai tevékenységek között.

A XXI. századi iskola egyik jellemzőjének, az IKT eszközök használatára a tanárképző intézmények felkészültségében jelentős eltérés mutatkozik. Bár vannak ilyen témájú kurzusok a képzésben, az egyetemek IKT parkja szegényes, elavult, és vannak olyan tanszékek, ahol egyetlen interaktív tábla sincs, holott ezek használatát a tanárjelöltektől megkívánjuk. Az e-learning

sincs jelen a tanárképzésben olyan módon, ahogyan a mai felsőoktatásban kívánatos lenne.

Az iskolák szemszögéből

Az iskolák oldaláról a pályakezdő tanárokkal szemben igény a 8 tanári kompetencia megléte (A pedagóguskompetenciák a 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet), ezek ismerete a pedagógusképzésben alapkövetelmény. A gyakorlatban a tanári professzió ennél összetettebb. Kitekintésképpen, az EAQUALS (Evaluation and Accreditation of Quality Language Services) a nyelvtanárképzéshez és a tanárok szakmai fejlődéshez egy a Közös Európai Referenciakerethez hasonló összetett, táblázatos kompetencia-térképet hozott létre (2013). Egy magyar kutatási anyag szerint a pedagógus professziónak több mint 50 elemét azonosították, amelyek közül nem egy kompetencia a tanári pályán eltöltött 5-7 év alatt alakul ki. Ezek kialakulásához szükségesek azok az iskolák, amelyeknek saját arculata, értékrendszere van, építenek a tanári testület értékeire és közös gondolkodására.

A pályakezdő tanárok előtt álló nehézségek közé tartozik, hogy a tanári közösség nehezen fogadja az újítást egy kezdőtől, a kollégák szemében egy nyelvtanár kilóg a sorból a másféle munkamódszerek miatt, kevés a segítő, pozitív energiákat adó tanári közösség, a módszertani megújulás lehetősége, a továbbfejlődés nyűg és nem igény. A tanárok eredményességét sokszor az adminisztratív feladatok szintjén mérik (beírta-e a jegyeket a naplóba?), illetve legfőképpen az a béklyó állít akadályt, hogy ha minden jól megy, akkor egy kezdő tanár is tudja az új módszereket használni, ha viszont pánikhelyzet van az osztályban, akkor visszatér a régi, biztonságos tanárközpontú modellekhez.

Hivatkozások:

- Nikolov, M. (2003). Az idegennyelv-tanítás megújulásának hatásai. *Új Pedagógiai Szemle*, 53(3), 46-57.
- Lázár, I. et al. (Szerk.) (2007). *Developing and assessing intercultural communicative competence*. ECML, Graz.
http://archive.ecml.at/mtp2/publications/B1_ICCinTE_E_internet.pdf
- North, B. & Manteva, G. (2013). *European Profiling Grid*.
<http://egrid.epg-project.eu/en>
- Enyedi et al. (2008). *A pedagógus-professzió legfontosabb elemei*. sul Nova.
- Harris, J. & Lázár, I. (2011). Overcoming resistances and ways to bring about change. In: J. Huber & P. Mompoin-Gaillard (eds.). *Teacher Education for Change*. Pestalozzi Series No. 1. Strasbourg: Council of Europe. pp. 91-116.
- Lázár, I. (2013). Az interkulturális kompetencia szerepe az angol szak módszertani kurzusain 1986 és 2011 között. In T. Frank & K. Károly (Szerk.) *Az angol tudománya. 125 éves az angol szak*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Lázár, I. (2016). *Tegyük mi is azért, hogy tanulni és tanítani jó legyen! Autonómia és felelősség*.
<http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/07-autonomia-es-felelosseg-pte-btk-ni-2015-02szam.pdf>

Összefoglaló a *Fókuszban a tanárok* szekció munkájáról

Szekcióvezetők: dr. Einhorn Ágnes, Kuti Zsuzsa

Két szekcióülést szerveztünk a nyelvtanárok számára, amelyek iránt nagy volt az érdeklődés, kb. 60+25 tanár vett részt rajta. A fő célunk az volt, hogy a nyelvoktatással összefüggő súlyos problémákat gyűjtsünk, illetve továbblépési javaslatokat találjunk. Először a résztvevők kb. 10 fős csoportokban beszélgettek a témáról, majd egy-egy szóvivő beszélt a gondolataikról, ezt röviden értékeltük közösen.

A felvetett problémák, melyek egy-egy csoport vagy egy-egy ember véleményét tükrözik, esetenként egymásnak is ellentmondanak, ezért nem tekinthetők konszenzusnak:

- a diákok túlterheltek, a heti óraszám igen magas;
- rugalmatlan a tananyag, nem lehet igazodni a tanulók szükségleteihez;
- általában nem elég fejlettek a tanulók tanulási stratégiái;
- sokan előre hozott vizsgát tesznek és utána már nincs motivációjuk;
- túlszabályozott az egész rendszer;
- rossz a hangulat az iskolákban;
- a tanulók olyan szociális problémákkal rendelkeznek, amelyek akadályozzák a tanulást;
- a szülők nem motiválják a tanulókat;
- kevés az olyan csereprogram, amely valós nyelvhasználatot tesz lehetővé;
- az iskolán kívül a tanulóknak egyáltalán nincs lehetőségük az idegen nyelv használatára;
- az egyetemi módszertani oktatás alacsony szintű;

- a tanulók leterheltek, a mindennapos testnevelés megterheli őket, vizsgálat kellene arról, hogy valóban van eredménye a mindennapos testnevelésnek;
- nem megfelelők az óraszámok, ilyen óraszámokban nem lehet készségalapúan tanítani;
- nehéz a készségfejlesztő tanulási módszerekhez jegyet társítani, a készségfejlesztés nehezíti a szummatív értékelést;
- az angolon kívüli egyéb nyelvek háttérbe szorulnak;
- lehetővé kellene tenni, hogy a tanulók ne tanuljanak második nyelvet, és annak az óraszámát is az első nyelvre fordítsák;
- az életkori különbségek szükségessé tennék, hogy a tanárokat arra specializáltan képezzék;
- a diákok nincsenek az autonómiához szokva;
- a szóbeli érettségi súlyát kellene emelni, akkor a tanórán is több lenne a szóbeliség;
- az idegennyelv-tanítás helyzete általában az iskolavezetés hozzáállásán múlik;
- az iskola nem tudja formálni a társadalmi viszonyokat, ez túlzott elvárás, csak tükrözni tudja azt (erről vita bontakozott ki).

Javaslatok

- Az IKT eszközöket jobban kellene használni, a mobiltelefonokat nem tiltani kellene, hanem inkább használni.
- Jó lenne évfolyam szerinti csoportokat létrehozni a nyelvekből, sávos nyelvoktatás illeszteni az órarendbe, amely az osztálykereteken túlmutató csoportokat jelentene.
- Iskolai szerkezetváltás nélkül nem lehet a tanulás tartalmán változtatni.
- A B2 szintű nyelvvizsga kötelező bevezetése esetleg a 2. idegen nyelveknek fog abban segíteni, hogy ezekért próbálnak majd pluszpontokat szerezni.

- Fontos lenne, hogy a nem nyelvszakos tanárok idegen nyelvi képzése is erős legyen, hiszen ez az alapja a tartalom alapú oktatásnak.
- Át kellene venni a reformpedagógia néhány jól bevált, autonómián alapuló módszerét, érdemes lenne interdiszciplináris blokkokban (is) tanítani, a tanulók heterogenitását a tanulópárok módszerével lehet kihasználni.
- Be kellene vonni az iskolán kívüli szervezeteket, civileket, egyesületeket, nyelviskolákat az iskolai nyelvtanításba.
- Jobban kellene motiválni a tanárokat, hogy az eredményes munka valóban megérje a tanárnak.
- Erősíteni kellene az autonómiát azzal is, hogy a tanulónak több választási lehetősége legyen a tanulásával kapcsolatban, és valóban döntéseket kelljen hoznia.
- Fontos lenne iskolai szinten a kölcsönös hospitálás rendszerét megvalósítani.
- Több olyan továbbképzés kellene, ahol nem elméleti előadásokat hallgatnának a tanárok, hanem egymástól lehetne tanulni.
- Fontos lenne, hogy a pedagógiai szakszolgálatoknak legyen olyan utódja, aki a kisebb szakmai közösséget szervezi, regionális találkozókkal, ez most nagyon hiányzik, elszigeteltek a tanárok.
- A nyelvoktatás épüljön az előző tudásszintre, ne kelljen a tanulónak tanár- vagy iskolaváltáskor újrakezdenie a nyelvtanulást.
- Fontos lenne a nyelvtanárok és tanárok iskolai szintű együttműködése, hogy biztosítsák a folytonosságot a tanulók fejlesztésében.
- Fontos lenne az idegen nyelvi kompetenciákon túl időt fordítani az általános tanulási készségek (pl. bemutató tartása, vita) fejlesztésére is a nyelvórán.
- A tanárok egymástól való tanulása egy-egy iskolán belül megoldás lehet önképzésre, a tanári készségek fejlesztésére, műhelyek kialakítására, együttműködések megerősítésére.

- Az iskola biztosítson a nyelvvizsgát tervező tanulónak próbanyelvvizsgát a felkészülés időszakában. Fontos, hogy a tanulók megismerjék és átéljék a nyelvvizsga szituációt, gyakorlatot szerezzenek ebben.
- Egy-egy tanulót érintő szociális problémák feltérképezése, enyhítése, lehetséges megoldások kidolgozása az osztályfőnökkel együtt történjen.

Összefoglaló a *Fókuszban az oktatáspolitikai* szekció munkájáról

Szekcióvezető: dr. Öveges Enikő

A szekció célja az volt, hogy áttekintsük, a résztvevők hogyan értékelik a 2020-tól érvényes új szabályozást, miszerint B2 szintű nyelvi vizsgára van szükség a felsőoktatásba történő jelentkezéshez, valamint hogy megvitassuk, milyen feladatai vannak az oktatáspolitikának ezzel az új kezdeményezéssel, annak megvalósítását illetően.

Azzal kapcsolatban, hogy reális, illetve jogos elvárás-e a B2 szintű nyelvtudás igazolása, a vélemények erősen megoszlottak. Voltak olyan résztvevők, akik mind kognitív, mind egyéb szempontokból teljesen elfogadható követelménynek látták az előírást, ők többségében olyan intézményekből jöttek, ahol a középfokú nyelvvizsga vagy az emelt szintű érettségi teljesítése a középiskolai tanulmányok megszokott része. Másoknál ez közel sem így van: többen jelezték, hogy náluk a középszintű érettségi letétele is kihívás, és kemény munka eredménye lehet csak tanulóik számára. Elmondták azt is, hogy mivel az intézmények kötelezően a középszintű érettségre, azaz a B1 szintű nyelvtudásra kell, hogy felkészítsék a tanulókat, gond lehet majd az, hogy a közoktatásban nem lesz lehetőség elérni azt a tudást, ami a felvételihez szükséges, így az esélyegyenlőség tovább romlik. Felvetődött az is, hogy nincs minden szakmában, hivatásban szükség ilyen szintű nyelvtudásra, valamint hogy maradnia kellett volna ennek a kimeneti szintnek a diplomához szükséges feltételek egyikének. Egyértelmű volt a beszélgetés során, hogy a mindenkire vonatkozó egységes követelményt az intézményekben folyó igen különböző szintű nyelvvoktatási folyamatok, célok és eredmények miatt a résztvevők különböző módon ítélik meg.

Az oktatáspolitikai teendőkre vonatkozóan szintén nagyon eltérő vélemények fogalmazódtak meg. Többen az általános nyelvvoktatáshoz tartozó kérdéseket vetették fel (tanórák száma, infrastruktúra hiánya, stb.), melyek közvetlen kapcsolatban vannak a kimeneti követelménnyel. Mások a nyelvi

vizsgákra összpontosítottak, különösen az érettségire. Összességében a következő javaslatok hangzottak el az oktatáspolitikai döntéshozók felé:

- Szükséges annak tudatosítása az érintett feleknél (intézmények, nyelvtanárok, tanulók és szülők), hogy a feltételt az emelt szintű érettségivel is lehet teljesíteni, azaz nem kell a fizetős nyelvvizsgák felé terelni a tanulókat. Ezt a jogszabályban is nevesíteni kell.
- A feltételt tekinthetjük akármilyen reális célnak, annak teljesítése akkor sem terhelhető az intézményekre, a nyelvtanárookra és a tanulókra és családjaikra. Az iskolákban lehetőséget kell biztosítani az emelt szintű érettségire történő felkészülésre, ehhez szakmai és anyagi támogatást kell nyújtani az intézményeknek és a nyelvtanároknak. A felelősséget az oktatáspolitikai nem tolhatja le magáról, a követelmény rögzítése, előre hozása a közoktatás végére önmagában nem lehet valós megoldás a nyelvtudás nem megfelelő szintjére a felsőoktatásban.
- Az iskolákat sürgetni szükséges az oktatáspolitikai részéről is, hogy biztosítsa a B2 szintre felkészítést a tanulói számára, így nem csak a szülői nyomás, vagy az oda jelentkezők számának megtartása, növelése lesz a mérleg megfelelő oldalán.
- Számos javaslat érkezett az érettségire történő felkészítéssel kapcsolatban annak érdekében, hogy valóban betölthesse a B2 nyelvi vizsga szerepét. Ehhez elsősorban továbbképzésekre, segédanyagokra, ideális esetben digitalizált tananyagokra, internet alapú nyelvoktató oldalakra, feladatbankra van szükség; például konkrétan egy, az érettségire felkészítő központi honlapra, ahol a tanulók gyakorolhatnak, interaktívan tanulhatnak. Tény, hogy a kínálatban elérhető nyelvvizsgák esetében jóval több felkészítési segítséget kapnak mind a tanárok, mind a tanulók, amely az ingyenes érettségi helyett a fizetős nyelvvizsgák felé tereli őket.
- Az előzőhöz kapcsolódva, többen igénylik egy megbízható érettségi próbavizsga kidolgozását, mert bár hasonlóak léteznek egyes

középiskolákban, ezek megbízhatóságát, nehézségi szintjét, stb. nem mérik.

- Az érettségi szervezésére vonatkozóan többen említették, hogy több alkalommal és helyszínen kellene megszervezni az emelt szintű érettségit, mert a tanulók azért is választják a fizetős nyelvvizsgákat, mert azokra rengeteg lehetőségük van, míg az érettségi esetében ez nem így van.
- Elhangzott, hogy a korábban érettségiztetésre kiképzett kollégák tudását nem aknázza ki az oktatáspolitikai, pedig szakértelmük előre vihetné a felkészülést.

Egészében konstruktív és hatékony vita folyt a szekcióban, melyek eredményeképpen megfogható és megvalósítható javaslatok születtek.

Zárószó: összefoglalás és következtetések

Zárásul álljon itt egy összefoglaló azokról a felvetésekről és problémákról, amelyek a konferencia előadásain és szekcióiban elhangzottak. Legyen ez egy kiindulási alap a jövő cselekvési tervéhez, mégpedig azzal a fontos megerősítéssel, hogy a lista számos perspektívát szintetizál: 1) az előadók szakirodalomra, felmérésekre épített előadásában elhangzottakat, 2) a szekciókban elmondottakat, azaz nyelvtanárok, munkaközösségvezetők, intézményvezetők, tanárképző és oktatáspolitikai szakemberek, és a nyelviskolák képviselőinek véleményét a nyelvoktatásról. A konferencián megjelentek (200 fő) és a programot online követők (700 fő) olyan elhivatottságot és a fejlődésbe vetett hitet képviseltek, melyre támaszkodni lehet és kell.

Egészében elmondható, hogy a közoktatásban folyó nyelvoktatás keretei átlagosak, azaz nem feltétlenül indokolják a hatékonyság hiányát. Bár a kötelező kezdés a 4. osztályra esik, az iskolák jó részében szülői nyomásra ennél korábban elkezdenek a diákok nyelvet tanulni. A minimálisan kötelező óraszám tekintetében sem állunk rosszul, a választható nyelvek köre széles, és a nyelvtanárok képzettek. A tartalmi szabályozók a Közös Európai referenciakeretre épülnek, azaz megközelítésükben, céljaikban és követelményeikben az európai ajánlásoknak megfelelnek. Mi az oka akkor mégis annak, hogy nem elegendően eredményes a nyelvoktatás? Hogy a 2014-ben bevezetett felvételi követelmény, vagy akár csak az azóta átvezetett módosítás pánikhangulatot szül? Hogyan lehet, hogy a felsőoktatásba jelentkező középiskolások közel fele nem tud B2 szintű nyelvtudást igazolni, a nem jelentkezőkről nem is beszélve? A színfalak mögé nézve sok oka van ennek.

Elsőként megállapítható, hogy a 4. évfolyamos kezdés, azaz a 9-10 éves korban induló nyelvtanulás nemzetközi kitekintésben későn van, sőt, míg más országokban az a tendencia figyelhető meg, hogy ezt egyre előrébb hozzák, nálunk erre még tervek sem születtek. Mindez azt is jelenti, hogy ahol ma

nálunk nyelvtanítás folyik az 1-3. évfolyamokon, ott ezt központi útmutatók, anyagok nem segítik - ez mind tartalmilag, mind szervezésileg az iskolák és a nyelvet tanító pedagógusok felelősségére épül, kompetenciájától függ. A korai kezdés mellett szóló nyelvpedagógiai és egyéb érvek ellenére nem hallhatóak olyan elgondolások, hogy ily módon hosszabbítsák meg a közoktatásban nyelvtanulással töltött időt.

Az óraszámokról pontos és friss adataink nincsenek, itt máris tetten érhető az egyik legfontosabb gond: nem állnak rendelkezésre valós adatok a nyelvtanításról. A kötelezően választható első idegen nyelvek körének 2011. évi korlátozása a Nemzeti alaptantervben valójában rögzít egy régóta fenálló helyzetet, az angol és a német nyelv dominanciáját, de ezzel egyidőben lehetetlenné teszi az egyedi, de igen kíváncsú eseteket (például az orosz nyelv tanulását), ezzel szűkítve a kevésbé tanult nyelvek elérését és a nyelvi sokszínűséget. Az opcionális nyelvek körének szűkítése indokolt lehet abból a szempontból, hogy ily módon a nyelvtanulás folytonossága és az addig szerzett tudás, például az általános iskolából a középiskolába való átmenetkor sikeresebben megőrizhető, de nincsenek adatok arról sem, hogy ez mennyire eredményesen valósult meg.

A hatékonyságot csökkentheti még az a tény, hogy bár a nyelvtanárok képzettek, a jelenlegi előírások szerint nyelvtanári végzettséggel egy pedagógus minden iskolatípusban, minden évfolyamon oktathat, így valójában a képzése akár értelmét is veszítheti: egy középiskolai nyelvtanításra felkészített tanár hatékonysága az általános iskola alsóbb évfolyamain például csak saját elkötelezettségén és felelősségteljes önfejlesztésén áll vagy bukik. A tartalmi szabályozók szerepe is befolyásolhatja az alacsony eredményességet: bár korszerűségük megfelelő, kérdésként merül azonban fel az, hogy mekkora ennek a jelentősége ma, amikor a közoktatásban folyó nyelvoktatás hangsúlyosan tankönyv- és vizsgaközpontúvá vált. Emellett kiemelendő tényező, hogy az ezekben a dokumentumokban meghatározott kimeneti szintek sem épülnek empirikus adatokra: más nyelvoktatás-politikai döntésekhez hasonlóan, nem a valós helyzetkép felméréséből indulnak ki.

Mindezekből a következő fontos következtetések vonhatók le: amellett, hogy a kereteken is van mit fejleszteni, a legsúlyosabb gondoknak az alacsony eredményesség és a valós helyzetképet nyújtó empirikus adatok hiánya látszanak.

A problémafeltárást különböző perspektívákból valósítottuk meg a konferencián, figyelembe véve mind az elméleti háttérrel, mind a résztvevők egyéni véleményét. Az **oktatáspolitikai** szempontjából a következő gondokat azonosítottuk be (nem feltétlenül fontossági sorrendben):

- A tervezéskor nem a tanulási eredmények és célok a kiindulási pontok, sokkal inkább a kimeneti szintek. A pragmatikus célok mellett egyéb (például interkulturális tartalmak) tudatosítása is szükséges, ehhez nem elegendő ezek szlogenszerű feltüntetése a tartalmi szabályozókban.
- A tartalmi szabályozókban, és az ehhez szükséges továbbképzésekben hangsúlyt kell kapnia az egyéni különbségeknek. A differenciálás kifejezés bár gyakran elhangzik mostanában, valós gyakorlása azonban ritka. Célja általában korlátozódik a sajátos nevelési igényű tanulóakra, azonban ilyen megkülönböztetésre minden diáknak szüksége van. Jelenleg igen kevés differenciált tanulásszervezéssel kapcsolatos akkreditált pedagógus-továbbképzés áll rendelkezésre.
- A fentiek elmondhatók a tanulási autonómia fejlesztésével, a tartalom-alapú és az IKT-ra építő nyelvtanítás erősítésével kapcsolatban is.
- A szabályozók kidolgozása mindig felülről lefele történik, azaz az oktatáspolitikai döntésekbe a folyamatban részt vevő többi célcsoport (tanárok, tanárképzők, stb.) nem kerülnek bevonásra.
- A nyelvoktatás fejlesztése nem valósulhat meg elszigetelten a többi területtől: hatékony csak komplex iskolafejlesztési program keretében fejlődhet. Ilyen a tanári adminisztráció csökkentése: a felszabaduló időt a nyelvtanárok is önfejlesztésre tudják szánni, ezt az igényt érdemes erősíteni.
- Nincs kezdeményezés valós szakmai együttműködésre, pedig ez lehet a kulcs a megalapozottabb döntésekhez. A kooperáció indulhat

természetesen önszerveződő módon is, de szükség van egy gesztusra az oktatáspolitikai részéről, hogy a műhelyek munkáját figyelembe veszik.

- Amegfelelő nyelvtanulási környezet biztosítása nem megfelelő, többszempontú fejlesztésre lenne szükség. Támogatást kell nyújtani az iskoláknak ahhoz, hogy tanórán kívüli, sőt iskolán kívüli nyelvtanulási lehetőségeket tudjanak biztosítani diákjaiknak. Az egyesület előzetes felmérésének eredményei is azt erősítették meg, hogy a válaszadók szerint a nyelvtanulás sikere nagyban függ a valós, életszerű célnyelvi szituációkban szerzett pozitív tapasztalatoktól és az idegen nyelv eszközként való használatától. Fontos lehetőség még a sokat emlegetett szinkronizálás felfüggesztése.
- A nyelvi követelmények teljesítésére történő felkészítést nem lehet kizárólag az intézményekre és a családokra terhelni, ehhez további intézkedésekre van szükség több okból. 1) Az iskolák szakmai és anyagi támogatás nélkül nem lesznek érdekeltek abban, hogy felkészítsék diákjaikat B2 szintre, és ne elégedjenek meg a kötelező minimum B1 szinttel. 2) A nyelvvizsgára történő felkészítéshez a tanárok sokkal több segítséget kapnak, hiszen az emelt szintű érettségivel nincs próbavizsga, kevés a vizsgalehetőség, nincs megbízható feladatbank vagy internet-alapú tananyag, idevágó továbbképzések. 3) A korábban már érettségiztetésre, érettségi fejlesztésre kiképzett nyelvtanárok szakértelmére nem építenek ma. 4) A szülők szerepe igen nagy a sikerben, de hozzáállásuk nem mindig támogató.

Az **iskoláknál** a következő főbb gondokat látták a résztvevők:

- Általános gyakorlat az újrakezdés, azaz az intézmények nem alkalmazkodnak a bejövő diákok nyelvi tudásszintjéhez, hanem a szervezés könnyítése érdekében újrakezdő csoportokat indítanak.
- Kevés helyen léteznek önszerveződő szakmai műhelyek, ahol a nyelvtanárok egymás ötleteiből merítve, egymás óráiba bepillantva tanulhatnának és segíthetnének egymásnak. A kezdő, frissen végzett nyelvtanárok magukra maradnak, így fejlődésük megállhat. Szintén

kevés az olyan kezdeményezés, ahol egy-egy iskola katalizátorként működne regionális szintű szakmai tapasztalatcseréhez, ismeretszerzéshez.

- A nem nyelvszakos tanároknál a nyelvtudás nem számít fontosnak, pedig ez lehetne az út a tartalomalapú tanításhoz, emellett a nyelvet beszélő nem nyelvszakos pedagógusok jó példaként szolgálnának a diákoknak. Fontos az üzenet: ha a tanárok nem látják a nyelvtudást elengedhetetlennek, akkor ez hatni fog a diákokra is.

Atanárok esetében is több hiányosságot tártak fel a beszélgetések: a résztvevők szerint a nyelvtanárok nem minden esetben kellően elhivatottak, felkészültek nyelvileg vagy módszertanilag, így sokszor nem sikerül megteremteniük a sikerhez szükséges támogató, ösztönző nyelvórai környezetet. Sokan a **tanulók** kevésbé pozitív hozzáállásáról panaszkodtak, kevesellték a diákok saját nyelvtudásukért érzett felelősségét. Mindezeket az egyesület felmérésében is igen fontosnak találták a válaszadók.

Az elhangzottak szerint, **atanárképzés** és a pedagógus-továbbképzést szervezők nem alkalmazkodnak a világ változásához, és kevésbé készítik fel a hallgatókat a jelen kor követelményeire. Pedig pedagógiai kultúraváltás csak akkor lehetséges, ha a jelen és jövő nyelvtanárai ilyen módon tanulnak, azaz a képzéseken előtérbe kell, hogy kerüljön a tevékenység-alapú szemlélet, az autonómia fejlesztése és a kooperativitás erősítése. A nyelvtanároknak fel kell készülniük arra, hogy képesek legyenek általános készségeket is oktatni a nyelvórákon, például prezentációkészítést vagy érveléstechnikát. A nyelvtudás szintje kulcsfontosságú: a mai nyelvszakos bemeneti követelmények nem megfelelőek ahhoz, hogy nyelvtanításra alkalmas végzetteket bocsásson ki a felsőoktatási intézmény.

Egészében véve a nyelvoktatás minden területén és minden szintjén szükség van lépésekre, mert az előadók és a résztvevők visszajelzései alapján a hazai nyelvoktatás igen nagy bajban van: eredményessége erősen megkérdőjelezhető. Mivel az intézmények nagy különbségeket mutatnak a hatékonyság terén, a diákok esélyegyenlősége nagyon alacsony, és nagyban

intézmény-függő. A mai viszonyok megtartásával a közoktatás nagy része nem alkalmas arra, hogy diákjait akár csak egy nyelvből eljuttassa a használható nyelvtudás szintjére, és ez nem maradhat így. Döntéseket azonban nem lehet valós adatok nélkül hozni: friss, országos szintű, az osztálytermekbe is bepillantó felmérésekre van szükség, amelyekkel empirikus adatokat, reális helyzetképet kaphatunk és megalapozott intézkedéseket kezdeményezhetünk.

Mellékletek: az előadások anyaga

Kuti Zsuzsa előadása

Öveges Enikő előadása

Dóczi Brigitta előadása

Enyedi Ágnes előadása

Nikolov Marianne előadása

Te mit gondolsz a nyelvoktatásról?

A Nyelvtudásért Egyesület online kutatásának
rövid ismertetése

2016. március 5.

Kuti Zsuzsa
nyelvoktatási szakértő

1

A kutatás háttere

- Online kérdőíves kutatás
- Tanulói és tanári kérdőív
- Nem reprezentatív
- Válaszadók:
 - 1 814 tanuló összesen kb. 108 840 válasz
 - 1 116 tanár összesen kb. 73 656 válasz

A kutatás tartalma és módszere

- Tartalom: Az oktatás keretei, A nyelvtanár és a nyelvtanuló szerepe, Vélemény az új belépési követelményről
- Módszer:
(1) zárt kérdések: 1-4 skála - Mennyire ítéli fontosnak az alábbi elemeket? Az elemen/kérdésen belül a 3 legjellemzőbb választ mutatjuk be. Az elemeket egymással nem vetjük össze, közöttük fontossági sorrendet nem állítunk.
(2) nyitott kérdések: szöveges kiegészítés, vélemények megfogalmazása (szürke=tanuló, piros=tanár)

nyelvtudásért
egyesület

AZ OKTATÁS KERETEI: IDŐ

Mennyire fontos?	TANULÓK	TANÁROK
Heti óraszám	70%	82%
Iskolán kívül nyelvtanulással töltött idő mértéke	57%	51%
Nyelvórán kívül, de az iskolában nyelvtanulással töltött idő mértéke	32%	26%

Napi rutin legyen a nyelvtanulás.

Minél több lehetőség "passzív" nyelvtanulásra.

Hobbiként angol tanulással töltött idő nagyon fontos! Úgy tanul a legjobban az ember, ha úgy tanul, ahogy neki jól is esik.

Minőségi idő. Egyéni, otthoni időráfordítás.

nyelvtudásért
egyesület

AZ OKTATÁS KERETEI: ISKOLA

Mennyire fontos?	TANULÓK	TANÁROK
Azt a nyelvet tanulod, amelyet szeretnél	76%	42%
Tanult nyelvek haladási szintjéről való folytatás	60%	72%
Intézményvezetés támogatása	--	73%

Csoportbontás.

Korai kezdés megfelelő feltételek mellett./ NYEK

Legyen a délutáni foglalkozás része.

Csoportbontás.

A tanárok folyamatos minőségbiztosítása.

A nyelvtanárok képzése.

nyelvtudásért
egyesület

A NYELVTANÁR SZEREPE: SZEMÉLYISÉGE

Mennyire fontos?	TANULÓK	TANÁROK
támogató, ösztönző hangulat	87%	94%
elhivatott	86%	88%
következetes	66%	83%

Türelmes, jól képzett, empátikus, rugalmas. Haladjon a korral!

A tanár ösztönözzön, ne letörjön!

Foglalkozik az egyéni problémákkal.

Legyen humora.

Tájékozott, felkészült, rugalmas, alkalmazkodó képes.

Megértő, motiváló, jó kapcsolatteremtő, határozott, nyugodt.

nyelvtudásért
egyesület

A NYELVTANÁR SZEREPE: FELKÉSZÜLTSGE

Mennyire fontos?	TANULÓK	TANÁROK
Nyelvi felkészültség	88%	85%
Módszertani felkészültség	80%	72%
Egyéni különbségek figyelembevétele	65%	57%

Figyeljen oda a kicsit gyengébb diákokra is. Differenciált oktatás.

Célnyelvi óravezetés.

Folyamatos önképzés.

A tanárnak szinte fálnia kell a célnyelvi kultúrát.

Önreflexióra képes. Folyamatos megújulás, önképzés.

Megfelelő motiváció.

nyelvtudásért
egyesület

A NYELVTANULÓ SZEREPE: HOZZÁÁLLÁSA

Mennyire fontos?	TANULÓK	TANÁROK
Célnyelvhez való pozitív hozzáállás	77%	76%
Felelősségvállalás, önállóság	60%	72%
Aktív részvétel a nyelvórákon	66%	60%

Reális cél, belső motiváció, igyekezet, szorgalom.

Bátorság, önismeret, érdeklődés, kitartás, türelem.

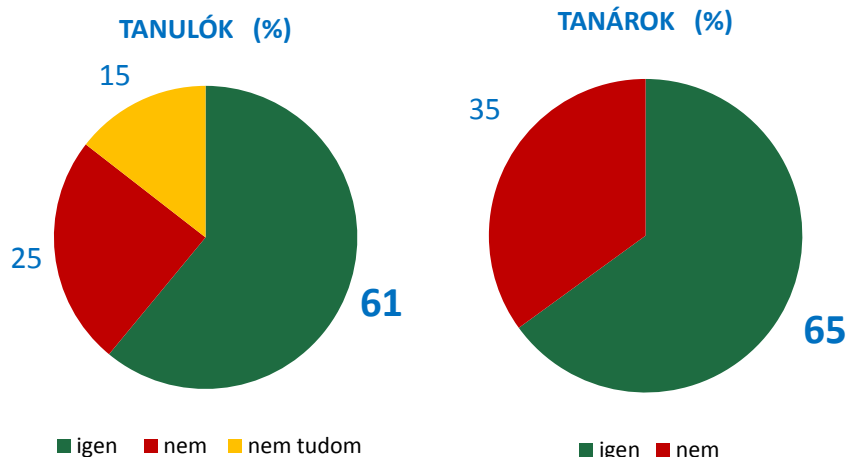
Belső motiváció, reális cél, jövőkép.

Szorgalom, naponta min. 10 percet célnyelven tévét nézni.

Önismeret, kitartás, türelem.

nyelvtudásért
egyesület

Megfelelőnek ítéli-e az előírt B2 szintű nyelvi vizsgát felsőoktatási bemeneti követelményként?

nyelvtudásért
egyesület

Miért gondolja megfelelőnek az előírt B2 nyelvi vizsgát felsőoktatási bemeneti követelményként?

elengedhetetlen

munkaerő piaci követelmény

reális

nem sok és nem is kevés

motivációt teremt

Emeljék a színvonalat!

Végre észbe kaptunk, csak így tovább!

nyelvtudásért
egyesület

Miért nem gondolja megfelelőnek az előírt B2 nyelvvizsgát felsőoktatási bemeneti követelményként?

túl nehéz

sokba kerül

még egy elvárás

nem megfelelő az
oktatás minősége

kizár

Nem papír
kell, beszélni
kell tudni.

Valóban mindenkinek kell?

nyelvtudásért
egyesület

Nyelvtanárként mi segítené, hogy a 2020-ban életbe lépő követelmény tanulói számára sikerrel teljesíthető legyen?

óraszám emelése	29%
csoportbontás	19%
megfelelő tan- és segédanyagok	13%
tanulói motiváltság	9%
tárgyi feltételek, IKT	9%
folyamatos önképzés, gyakorlatorientált módszertani továbbképzés	8%
szabad tankönyvválasztás	6%
tantervi szabadság	4%
általános iskola szerepe, korai kezdés	3%

nyelvtudásért
egyesület

2019/2020

Köszönöm a figyelmet!

A kutatás részletes elemzését a konferencia kötetben adjuk közre.

nyelvtudásért
egyesület

Jelen nyelvoktatásunk számokban

Öveges Enikő
2016. március 5.

Kvíz – igaz/hamis

1. Ma a köznevelésben szabad nyelvválasztás van.
2. A tartalmi szabályozók a KER nyelvi szintjeit alkalmazzák.
3. Kevés a nyelvi óra más EU-s országok gyakorlatához képest.
4. A nyelvtanításhoz előírás a megfelelő korosztály nyelvoktatására megszerzett szakképesítés.
5. A 14-19 éves korosztály a nyelvvizsgázók 54 százalékát tette ki 2015-ben.
6. A felvételihez 2020-tól kötelező, B2 szintű nyelvtudás igazolása csak nyelvvizsgával teljesíthető.

Mikor kezdődik az idegennyelv-tanulás?

- kötelezően a 4. évfolyamon, 9-10 évesen
- 1-3. évfolyamok: képzett pedagógus alkalmazása esetén
- 58%-ban van nyelvtanítás az 1-3. évfolyamokon, ennek 52%-ában mindenki (1286 intézmény; Morvai és Öveges, 2009)
- Key data (2012): 34,9-40,9-59,9% a 7-8-9 éveseknél
- 2. idegen nyelv: 7. évfolyamtól
- Key data on teaching languages at school in Europe (2012)
 - a legtöbb európai országban 6-9 évesen kezdenek nyelvet tanulni
 - legkésőbb: 11 évesen (pl. Anglia)
 - reformok a minél korábbi kezdés érdekében (pl. Szlovákia, 8 év)

3

Milyen óraszámokban tanuljanak nyelveket a közoktatásban?

▪ NAT 2012

NAT	az alapfokú nevelés-oktatás szakasza			a középfokú nevelés-oktatás szakasza	
	1-4.	5-6.	7-8.	9-10.	11-12. (csak minimális arány)
1995	-	11-15	9-12	9-13	n. a.
2003	2-6	12-20	12-20	12-20	13
2007	2-6	12-20	12-20	12-20	13
2012	2-6	10-18	10-15	12-20	13

- első idegen nyelv
 - 1-3. év: 0 óra/hét
 - 4. év: 2 óra/hét, 5-12.: 3 óra/hét
 - 5-12. év: 3 óra/hét
 - emelt szintű oktatás esetén: heti legalább 5 óra
- második idegen nyelv
 - általános iskola 7-8. év: 0 óra/hét
 - gimnázium 9-12. év: 3 óra/hét

4

Hogyan néznek ki ezek az óraszámok a valóságban?

- 1-3. évf: jellemzően 1-2 óra, tanórai keretben
- Közép Magyarország, első idegen nyelv, 9. év heti átlag: 4,59 (Vágó, 2007)
- 9. év (Imre, 2007)

Óraszám	Első idegen nyelv		Második nyelv	
	Gimnázium	Szakközépiskola	Gimnázium	Szakközépiskola
1-2	0,4	0,9	8,7	32,1
3	30,8	32,0	78,1	45,2
4	26,6	44,0	9,8	14,1
5	24,1	14,0	2,6	5,4
6-7	11,6	5,3	0,5	1,8
8-9	2,3	0,2	0,1	0,2
10 és több	4,2	3,6	0,2	1,2

Mire elég ez az óraszám?

- 1. idegen nyelv: minimum 936 tanóra
- 2. idegen nyelv: minimum 432 tanóra
- Key data, 2012: 9 év alatt Lengyelországban 537, Románia 472, Luxemburg: 10 év - 1893
- ALTE javaslatok

CEFR level	Number of guided learning hours in target foreign language
C2	Approximately 1,000-1,200
C1	Approximately 700-800
B2	Approximately 500-600
B1	Approximately 350-400
A2	Approximately 180-200
A1	Approximately 90-100

Milyen és hány nyelvet tanulnak a közoktatásban?

- **Hány nyelvet?**
 - egy nyelv tanulása kötelező a 4. évfolyamtól
 - a második idegen nyelv oktatása a 7. évfolyamon kezdődhet
 - a gimnáziumokban két idegen nyelvet kell tanulnia minden tanulónak
 - a szakközépiskolákban egy kötelező nyelv van, de megfelelő feltételek teljesülése esetén itt is javasolt két idegen nyelv oktatása
 - szakiskolákban egy idegen nyelvet kötelező tanulni
- **Milyen nyelveket?**
 - „az első idegen nyelv megválasztásakor - amely az angol, német, francia, továbbá a kínai lehet ...”
 - „második idegen nyelvként szabad választás szerint oktathatók a különböző nyelvek”
- **1-3. év: 2603 csoportból 1632 angol (63%), 883 német (34%), 35 francia, 53 egyéb (Morvai és Öveges, 2009)**
- **2014 Eurostat News Release: 5-8. évfolyamosok**
 - angol 69,3%, német 31,1%
 - 2. idegen nyelv: 6,3%
- **NYEK 2005: angol 66,7%, német 33,3%**

7

		At least 1	Diff. EB77.1 - EB64.3	At least 2	Diff. EB77.1 - EB64.3	At least 3	Diff. EB77.1 - EB64.3	None	Diff. EB77.1 - EB64.3
	EU27	54%	-2	25%	-3	10%	-1	46%	+2
	LU	98%	-1	84%	-8	61%	-8	2%	+1
	LV	95%	=	54%	+3	13%	-1	5%	=
	NL	94%	+3	77%	+2	37%	+3	6%	-3
	MT	93%	+1	59%	-9	13%	-10	7%	-1
	SI	92%	+1	67%	-4	34%	-6	8%	-1
	LT	92%	=	52%	+1	18%	+2	8%	=
	SE	91%	+1	44%	-4	15%	-1	9%	-1
	DK	89%	+1	58%	-8	23%	-7	11%	-1
	EE	87%	-2	52%	-6	22%	-2	13%	+2
	SK	80%	-17	43%	-5	18%	-4	20%	+17
	AT	78%	+16	27%	-5	9%	-12	22%	-16
	CY	76%	-2	20%	-2	7%	+1	24%	+2
	FI	75%	+6	48%	+1	26%	+3	25%	-6
	BE	72%	-2	50%	-16	27%	-26	28%	+2
	DE	66%	-1	28%	+1	8%	=	34%	+1
	EL	57%	=	15%	-4	4%	=	43%	=
	FR	51%	=	19%	-2	5%	+1	49%	=
	PL	50%	-7	22%	-10	7%	-9	50%	+7
	CZ	49%	-12	22%	-7	6%	-4	51%	+12
	RO	48%	+1	22%	-5	8%	+2	52%	-1
	BG	48%	-11	19%	-12	4%	-4	52%	+11
	ES	46%	+2	18%	-1	5%	-1	54%	-2
	IE	40%	+6	18%	+5	4%	+2	60%	-6
	UK	39%	+1	14%	-4	5%	-1	61%	-1
	PT	39%	-3	13%	-10	4%	-2	61%	+3
	IT	38%	-3	22%	+6	15%	+9	62%	+3
	HU	35%	-7	13%	-14	4%	-16	65%	+7

Milyen kimeneti szinteket ír elő a szabályozás?

	4. évfolyam, minimumszint	8. évfolyam, minimumszint	12. évfolyam, minimumszint
Első idegen nyelv	KER szintben nem megadható	A2	B1
Második idegen nyelv	-	-	A2

	4. évfolyam, emelt szint	8. évfolyam, emelt szint	12. évfolyam, emelt szint
Első idegen nyelv	KER szintben nem megadható	A2–B1	B2–C1
Második idegen nyelv	-	A1	B1–B2

	1-4.	6.	8.	10.	12.
2003	n. a.	A1–	A1	A2	B1
2007	n. a.	A1–	A1	A2	B1
2012	KER szintben nem megadható	A1	A2	B1–	B1

2015 május-június érettségi időszak, angol és német eredmények

2015 tavasza	Megye	középszintű érettségi száma	középszintűből jeles (80% feletti eredmény)	emelt szintű érettségik száma	emelt szintűből jeles (60% feletti eredmény)
angol	Budapest	12128	4723 (38,94%)	3552	2670 (75,17 %)
német		2420	730 (30,17%)	566	469 (82,86%)
angol	Veszprém	1499	479 (31,95%)	272	226 (83,09%)
német		799	142 (19,37%)	91	69 (75,82%)
angol	Hajdú- Bihar	3410	942 (27,62%)	456	297 (65,13%)
német		961	149 (15,5%)	111	72 (64,86%)

Források

Nemzeti Alaptanterv 2012,
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200110.KOR

Kerettantervek, <http://kerettanterv.ofi.hu>

Morvai, E., Ottó, I. & Öveges, E. (2009): *Idegennyelv-oktatás az általános iskolák 1-3. évfolyamán*,
<http://www.nefmi.gov.hu/nemzetkozi-kapcsolatok/aktualis/idegennyelv-oktatas>

Vágó, I. (Ed.) (2007). *Fókuszban a nyelvtanulás*. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.

Eurostat News Release (2014).
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7146709/3-01022016-AP-EN.pdf/31595c2c-dbb8-4c95-9ad5-8cb038ffecd3>

Key data on teaching languages at school in Europe (2012).

Europeans and their languages. Eurobarometer report 386 (2012).
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf

Köszönöm figyelmüket!

oveges.eniko@btk.elte.hu

Mi akadályozza a nyelvtanulókat a nyelvtanulásban?

Dóczy Brigitta, Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Budapest

doczi.brigitta@btk.elte.hu

Bevezető, tények

- magas óraszám, kis hatékonyság
- alacsony az idegen nyelveket beszélők száma (35%), utolsó helyen állunk Európában, csökkenő tendencia 2006 óta
- sokszor 'átfolyik a gyerekeken a nyelv', az általános iskolai nyelvoktatás gyakran kevésbé hatékony és még rosszabb a helyzet a szakközépiskolákban és szakiskolákban (ahol még tanulási nehézségekkel is meg kell küzdeni)
- a NYEK sem mindig hatékony
- a legtöbb egyetemen a bemenet és a kimenet azonos, a szaknyelvet tanulók száma igen alacsony

Okok

- nyelvvizsga-központúság (vs. valódi, életben használható nyelvtudás)
- eltérés az óraszámokban
- a nyelvek folyamatos újrakezdése egy-egy új közegben: a középiskola nagyon ritkán épít (vagy tud építeni) az általános iskolában megszerzett tudásra, állandó az újrakezdés
- a szereplők sokszor nem hiszik el, hogy a közoktatásban meg lehet egy vagy több nyelvet tanulni

3

Mi a baj? Mire lenne szükség?

1. Valódi, életben használható nyelvtudás (97%) vs. nyelvvizsgára való készülés

- átmenetek biztosítása (pl. iskolák között)
- a nyelvek folyamatos újrakezdése egy-egy új közegben: a középiskola nagyon ritkán épít (vagy tud építeni) az általános iskolában megszerzett tudásra, állandó az újrakezdés (pl. kéttannyelvű iskolák és NYEK)
- az idegen nyelv ne csak egy legyen a sok tantárgy közül
- a tartalomalapú nyelvoktatás (a nyelv eszköz és nem csak cél) segít ebben → kéttannyelvű iskolák sikere

4

Mi a baj? Mire lenne szükség?

2. Egyéni különbségek figyelembe vétele és a nyelvi csoportok hatékonyabb megszervezése

- csoportok szervezése → évfolyamonként
- nyelvi hátrány kompenzációja a szakközép- és szakiskolákban
- idő kérdése: heti óraszám (97% tartja fontosnak), nyelvtanulással töltött évek száma (83%), korai kezdés (71%), nyelvórán kívül de iskolán belül eltöltött idő (74%) iskolán kívül eltöltött idő (93%)

5

Mi a baj? Mire lenne szükség?

3. Tanulói autonómia és valódi motiváció kialakítása, az önértékelés fejlesztése

- 98% fontosnak vagy nagyon fontosnak tartja a célnyelvhez való hozzáállást, 94% az aktív részvételt, 94% a felelősségvállalást és az önállóságot, 89% az önbizalmat és 75% a nyelvérzéket
- a szereplők sokszor nem hiszik el, hogy a közoktatásban meg lehet egy nyelvet tanulni (68% hisz a magánúton történő nyelvtanulás biztosításában)
- saját nyelvtanulási tapasztalat mint meghatározó tényező: 91%

6

Mi a baj? Mire lenne szükség?

4. Nyelvtanulást támogató környezet kialakítása (iskolán belüli, órán kívüli nyelvtanulási lehetőség 80% tartja fontosnak vagy nagyon fontosnak)

- idegen nyelvi környezet biztosítása
- modern oktatási eszközökkel való tanulás (61%)
- kollaboráció fejlesztése (akár külföldi kortársakkal skype, chat egyéb fórumokon vagy csereprogramok révén)

Mi a baj? Mire lenne szükség?

5. Nyelvválasztás lehetősége (19% fontosnak, illetve 76% nagyon fontosnak tartja)

- a folytathatóság megteremtése az első nyelv esetében (90%), ugyanarról a tanulási szintről (90%)
- az Európai Bizottság 2011-es ajánlása egy második nyelv tanulása (gazdasági és versenyképességi szempontok) → választási lehetőség, 7. osztályban indulás
- ritkábban oktatott nyelvek támogatása

Az első és második nyelvet tanuló 9. évfolyamos diákok megoszlása programonként a nyelvtanulás szintje szerint (%) (Imre, 2008)

Szint	Gimnázium	Szakközép	Szakiskola	Átlag
1. nyelv				
Kezdő	10,9	20,3	33,7	19,9
Alap	31,4	57,0	60,2	48,5
Középszint	46,6	20,0	5,6	26,4
Magas szint	11,1	2,7	0,5	5,2
2. nyelv				
Kezdő	71,2	71,4	54,4	71,0
Alap	20,6	20,1	34,6	20,8
Középszint	7,0	7,3	8,1	7,0
Magas szint	1,2	1,2	2,9	1,2

9

Összefoglalás: legfontosabb teendők

- Valódi, életben használható nyelvtudás
- Egyéni különbségek figyelembe vétele és a nyelvi csoportok hatékonyabb megszervezése
- Tanulói autonómia és valódi motiváció kialakítása, az önértékelés fejlesztése
- Nyelvtanulást támogató iskolai és iskolán kívüli környezet kialakítása
- Nyelvválasztás lehetősége és a folytathatóság megteremtése

10

Köszönöm a figyelmet!

doczi.brigitta@btk.elte.hu

Mi a baj az iskolai nyelvoktatással?

A nyelvtanárképzés dilemmái

2016. március 5.

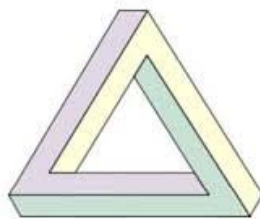
Enyedi Á.

Lázár I.

Perspektívák

Tanárképző intézmények

Hallgatók

Iskolák

Perspektívák

Tanárképző intézmények

- Célok
- Realitások
- Dilemmák
- Ellentmondások

Hallgatók

Iskolák

3

Tanárképző intézmények

- Oktatás és kutatás $\Rightarrow$ „kutatóegyetem”
- Hallgatói létszámok

40 kredit, 5 félév (nappali tagozat)	40 kredit, 5 félév (levelező tagozat)
40 kredit, 2 félév (nappali tagozat)	40 kredit, 2 félév (levelező tagozat)
30 kredit, 2 félév (nappali tagozat)	30 kredit, 2 félév (levelező tagozat)
30 kredit, 3 félév (nappali tagozat)	30 kredit, 3 félév (levelező tagozat)

- Felvételi pontok $\Rightarrow$ MA 25 + 330/340 - 421
- Nyelvtudás
- Osztatlan tanárképzés $\Leftrightarrow$ bolognai rendszerű

423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet 6. § (3)

- „Az osztatlan tanárszakon az adott tanárszaknak megfelelő alapképzési szakok emelt szintű érettségi követelményeit kell alkalmazni, azzal, hogy a jelentkező **csak egy emelt szintű érettségi vizsga** letételére kötelezhető.”

=

Két nyelvszakos hallgatónál a sikeres
felvételihez az egyik szakjánál elegendő a
középszintű érettségi!

Ellentmondások

Módszertani alapelvek ⇔ Egyetemi oktatás

Tanulóközpontúság

Interaktivitás

Formatív értékelés

Kompetenciafejlesztés

...

„Már az egyetemen belül is úszunk az árral szemben
a pedagógiai kultúraváltás terén.”

Hallgatók

Miért jelentkeztek angol szakra?

- „...mert az angol ment a legjobban a gimiben”
- „A nyelvekből voltak a legjobb jegyeim, máshova esélyem sem volt...”
- „Nem tudom még mit szeretnék csinálni, egy nyelvi szak azért hasznos, bárhova is kerülök.”

Miért jelentkeztek tanár szakra?

- „Nagyon szeretem a gyerekeket.”
- „Ide kevesebb pont is elég volt.”

Tanulmányi idő

- MA: 2,3 vagy 5 félév
- Osztatlan: 5 év (+1) + ? $\Rightarrow$ 5+1 / 4+1

A Kormány 283/2012. (X. 4.) Korm. rendelete a tanárképzés rendszeréről

3. §(3) Az összefüggő, egyéni iskolai gyakorlat a képzés része.

A gyakorlat csak akkor kezdhető meg, ha a hallgató a [...] tanári szakképzettség megszerzéséhez szükséges [...] tanulmányi és vizsgakövetelményeit [...] eredményesen teljesítette.

6. § (1) Az általános iskolai tanári szakképzettséghez – tanárszakonként – 100 kreditet, középiskolai tanári szakképzettséghez 130 kreditet kell összegyűjteni.

Ellentmondások

„Nagyon sokat tanultam az angol Módszertan órákon, mert nem csak elméletet tanultunk, hanem mindent kipróbáltunk a gyakorlatban és utána beszéltük meg az elméletet. [...]

Ez volt az egyetlen olyan kurzusom az egyetemen, ahol a tanár azt tette és úgy viselkedett, ahogy tanította nekünk, hogy egy tanárnak viselkedni kell.

Rengeteg hasznos gyakorlat és jó hangulatú beszélgetés volt. [...] A másik nyelvszakomon a Módszertan egy heti egyszeri 90 perces előadás volt és elsősorban a nyelvtanítás történetével foglalkozott. Az nem sokat segített abban, hogy mit csináljak majd a nyelvórákon.”

- „X nyelv és kultúra tanára”

Az interkulturális kompetencia fejlesztése 20 év alatt került be a választható tárgyak közül a kötelező témák/kurzusok és vizsgatételek közé (Lázár, 2013).

- A XXI. századi iskola

IKT eszközök, e-learning háttér hiánya

Lázár I. (2003).

Iskolák

- „Rövid” és „hosszú” tanítási gyakorlat
- Kollégaként érkező pályakezdő tanár

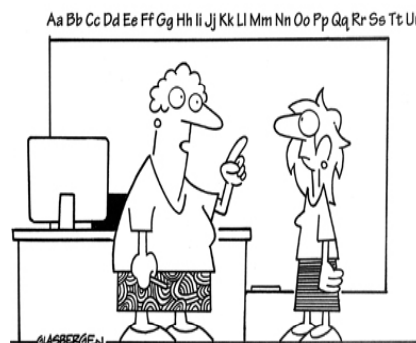
Mennyire áll készen egy friss diplomás a tanításra?

- 8 tanári kompetencia
- Európai tanári profil (EAQUALS)
- A pedagógus-professzió legfontosabb elemei (50+)

Kommunikatív nyelvoktatás ?

Fordítás

Nyelvtan

Hangos olvasás

Drillek

Másolás a tábláról

- Nikolov, M. (2003)
- Nikolov, M. & Ottó, I. (2006)

Valóságok

- a. A tanári közösség nehezen fogadja az újítást egy kezdőtől
- b. A nem nyelvszakos kollégák szemében különösen kilóg a sorból
- c. Versenyszellem, félelem a presztízsvesztéstől
- d. Túlterheltség, kimerültség, továbbképzés helyett portfólió
- e. Nincs mindenhol segítő, pozitív energiákat adó tanári közösség
- f. A módszertani megújulás, a továbbfejlődés nyűg, nem igény
- g. A legfontosabb, hogy jól „leadja az anyagot” és beírja a jegyeket
- h. Úgy tanít, ahogy őt is tanították. (Teacher education for change, 2011)
- i. Ha minden jól megy, akkor tudja az új módszereket használni, ha pánik, akkor visszatér a biztonságos tanárközpontú modellekhez.

- Lázár, I. (2016). Autonómia és felelősség
- Harris, J. & Lázár, I. (2011). Overcoming resistances and ways to bring about change.

Lehetőségek

Sok jó helyi kezdeményezés, kevés összefogás,
nem is tudnak egymásról, nehezen változik
a rendszer

- HEFOP 3.1.1
- Szakmai egyesületek
- Erasmus +
- Pestalozzi hálózat
- ...

Erasmus+

HIVATKOZÁSOK

- Nikolov, M. (2003). Az idegennyelv-tanítás megújulásának hatásai. *Új Pedagógiai Szemle*, 53(3), 46-57.
- Nikolov, M. & Ottó, I. (2006). A nyelvi előkészítő évfolyam. *Iskolakultúra*, 5, 49-67.
- Lázár, I. et al. (Szerk.) (2007). *Developing and assessing intercultural communicative competence*. ECML, Graz.
http://archive.ecml.at/mtp2/publications/B1_ICCinTE_E_internet.pdf
- North, B. & Manteva, G. (2013). *European Profiling Grid*. <http://egrid.epg-project.eu/en>
- Enyedi et al. (2008). *A pedagógus-professzió legfontosabb elemei*. suliNova.
- Harris, J. & Lázár, I. (2011). Overcoming resistances and ways to bring about change. In: J. Huber & P. Mompoin-Gaillard (eds.). *Teacher Education for Change*. Pestalozzi Series No. 1. Strasbourg: Council of Europe. pp. 91–116.
- Lázár, I. (2013). Az interkulturális kompetencia szerepe az angol szak módszertani kurzusain 1986 és 2011 között. In T. Frank & K. Károly (Szerk.) *Az angol tudománya. 125 éves az angol szak*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Lázár, I. (2016). Tegyük mi is azért, hogy tanulni és tanítani jó legyen! *Autonómia és felelősség*.
<http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/07-autonomia-es-felelosseg-pte-btk-ni-2015-02szam.pdf>

Mit tudunk a nyelvtanulásról a közoktatásban?

Nikolov Marianne
Pécsi Tudományegyetem

1

Keveset

Mit kellene tudnunk- elméleti keretben

Amit tudunk

Magyar adatok Európai kontextusban

Hazai nyelvtudásmérések eredményei

- nagymintás közoktatási vizsgálatok

- nyelvi előkészítő évfolyam

- szakképző intézmények

- két tanítási nyelvű iskolák

Osztálytermi kutatások

Hogyan előre?

2

Nyelvtudás tőke

(knowledge capital, Hanushek)

A nyelvtanulás befektetés

Mindenkinél fejleszthető, de nem azonos szintre

Nem eléggé hatékonyan fejlesztjük

Diagnózis, fejlesztés, értékelés – reális célok és standardok - folyamat

Adatok értő elemzését követi a szint meghatározás

Tanult tehetetlenség, fix énkép, alacsony önbizalom

Autonómia – önálló nyelvtanulás

Tanárképzés és továbbképzés a kulcs

3

A nyelvtudás fejlődését befolyásoló tényezők

Kognitív: nyelvérzék, célok, stratégiák, énkép

Affektív: attitűdök, motiváció, önbizalom, szorongás

Nyelvi: input, output, interakciók mennyisége és minősége, nyelvek jellemzői, anyanyelv és további nyelvek

Háttértudás

Szociokulturális háttér

Idő: életkor, évek, intenzitás, folytonosság

Nyelvtanár kompetenciái: L2, módszer, motiváció, meggyőződések, énkép, autonómia

Tananyag, csoportdinamika, fizikai környezet

Ezek dinamikusán változó komplex rendszere

4

Special Eurobarometer 386: Europeans and Their Languages, 2012

Az angol térnyerése – a többi nyelv térvesztése

Média és internet hatása erősödik

Magyarok 35%-a legalább egy idegen nyelven tud beszélgetni 2005-höz képest -7%

5

EUROSTAT 2016

HU

5-8. évfolyam

L2 69,3% angol, 31,1% német,

L3 7,3% vs. EU 60%

nem tanul idegen nyelvet 3,5%

középiskolában 5% *nem* (Vágó, 2007)

6

Special Eurobarometer 386: Europeans and Their Languages, 2012

Nyelvérzéke nem jó: 22%

Nyelvtanulási motiváció

külföldi munkavállalás: 71%	- eszköz
találkozás külföldiekkel: 11%	- integratív
egyéni megelégedésre: 19%	- intrinzik

saját fejlődési célra hasznos:	angol 64% (+2%)	német 48% (-7%)
gyereke mit tanuljon:	angol 85% (0)	német 59% (-14%)
feliratos filmeket kedveli	HU 27%	EU 44%

7

Hazai eredmények

A fiatalok nyelvtudásszintje lassan javul

Kedvező nyelvtanulási attitűd és motiváció

Növekvő mobilitás – több 100 ezer magyar elboldogul külföldön

Sok kiváló nyelvtudású diák, de a skála széles

Mennyiség!

Egyre többen tanulnak egyre több éve

Csoportbontás

Magas óraszám: NYEK és kéttannyelvű

Nyelvtanárok – minőségi hiány

Vannak validált vizsgák – az érettségi ilyen?

8

Kihívások

Ráfordítás: mennyiség! – Eredmény: minőség?

Óriási különbségek a nyelvtudásszintekben
egyre nőnek az iskolázás során

Folytonosság: 9. évf: 2/3 kezdő/álkezdő (Vágó, 2007)

Nyelvtanárok (ön)képzése

Korai kezdés – tartalom alapú programok – motiváció
fenntartása hosszú éveken át

9

Óraszámok nyelvtanulásra (első idegen nyelv *Key data...* 2005, 74. o)

Finnország és Svédország: 6 vagy 9 év 456 - 480 óra
osztályokban

Magyarország:

9 év min. 984 nyelvóra, gimn: 1363, szki: 1240 (Vágó, 2007)
csoportokban

NYEK 9. évfolyam: heti 11-18 óra

1-3. évf: diákok fele tanul – kötelező: 4-iktől

Kéttannyelvű oktatás óraszám – nincs adat

10

Nyelvpedagógiai vizsgálatok

Adatok: használható nyelvtudás szintjéről és az azt meghatározó tényezőkről

Célok:

Országos helyzet feltárása

Iskolák munkáját segítő visszajelzések

Reális célok megfogalmazása

Országos reprezentatív minták

- 6. 8. 10. 12. évf: 2000, 2002, 2003
- NYEK évfolyam: 2004/05, 2006, 2009
- szakképző intézmények: 2008
- kéttannyelvű 6. és 8. évfolyam: 2014 és 2015

Kismintás osztálytermi kutatások

11

Országos felmérések reprezentatív mintákon

2000 és 2002 SZTE és PTE

(n=41015)

(Csapó és Nikolov, 2002, 2009, Nikolov és Csapó, 2010)

2003 OKÉV

(n=20804)

(Nikolov, 2003, Józsa és Nikolov, 2005, Nikolov és Józsa, 2006)

NYEK évfolyam

Öt éven át és utolsó év végén: 63 iskola és összes angolul és németül tanuló diák (Nikolov, Ottó és Öveges, 2009a)

Szakképző intézmények

67 iskola , 6111 diák, 332 nyelvtanár

(Nikolov, Öveges & Ottó, 2009b)

Kéttannyelvű 6. és 8. évf: 2014 (n=2905) és 2015 (n=3571)

(Nikolov és Szabó, 2014)

12

Adatgyűjtő eszközök és trianguláció

Nyelvtudás: angol és német azonos konstruktum

- beszédértés, olvasás, írás
- teljes érettségik két szinten

Kérdőívek

attitűd, motiváció

nyelvérzék

osztálytermi folyamatok

eredmények, problémák, megoldások

Interjúk

Osztálytermi megfigyelések

13

Eredmények összegezve

Nyelvtudás szintje angoltól minden szinten
szignifikánsan jobb mint németből

Sokkal többen tanulnak angolul mint németül

A diákok egyéni különbségei rendre kedvezőbbek az
angolul tanulók esetében

A nyelvtanulási lehetőségek minősége változó

A mennyiségi ráfordítás és a minőség között gyenge a
kapcsolat

A gyengék leszakadnak

Meghatározó: a családi háttér

14

Az angolul és németül tanulók megoszlása (%) az idegen nyelv tanulásával kapcsolatos terveik alapján (Nikolov és Józsa, 2006)

Milyen tervei vannak a nyelvvel?	Évfolyam			
	6.		10.	
	Angol	Német	Angol	Német
Abbahagyni, amilyen hamar lehet	10	16	10	18
Érettségit tenni belőle	18	25	19	26
Középfokú nyelvvizsga	34	34	47	42
Felsőfokú nyelvvizsga	28	17	19	10
Főiskolai diplomát szerezni belőle	4	4	2	2
Egyetemi diplomát szerezni belőle	6	4	2	2
Összesen	100	100	99	100

15

A tanulók idegen nyelvi készségének fejlettsége a továbbtanulási szándékuk alapján képzett részminták szerinti bontásban (%) (Nikolov és Józsa, 2006)

Milyen tervei vannak a nyelvvel?	Évfolyam			
	6.		10.	
	Angol	Német	Angol	Német
Abbahagyni, amilyen hamar lehet	37	31	26	24
Érettségit tenni belőle	46	38	34	30
Középfokú nyelvvizsga	58	48	52	45
Felsőfokú nyelvvizsga	71	59	67	64
Főiskolai diplomát szerezni belőle	64	51	58	52
Egyetemi diplomát szerezni belőle	65	56	66	61
F	446	256	530	398

16

A nyelvi készségek fejlettségének korrelációi háttérváltozókkal (Nikolov és Józsa, 2006)

	Évfolyam			
	6.		10.	
	Angol	Német	Angol	Német
Heti óraszám	0,42	0,39	0,43	0,42
Nyelvtanulási évek	0,29	0,28	0,26	0,25
Iskolán kívüli nyelv	0,09	0,0ns	0,22	0,22
Szülők iskolázottsága	0,54	0,47	0,54	0,45

17

Attitűdök, motiváció, osztálytermi eljárások gyakorisága és kedveltsége (Nikolov, 2003)

Igen kedvező attitűdök és motiváció, de idővel csökken
Nyelvtanárokról diákok képe pozitív
Németesekről kicsit kedvezőbb 😊

A leggyakoribb tevékenységeket kedvelik legkevésbé
A legritkább feladatokat kedvelik legjobban
Ezek jelentésre és interakcióra épülnek

18

Leggyakoribb és legkedveltebb órai tevékenységek 6., 8., és 10. évfolyamon (1-5 skálán) (Nikolov, 2003)

Leggyakoribbak:

Fordítás
Nyelvtani gyakorlás
Kérdés-válasz
Hangos felolvasás
Egyéni feladat
Dolgozat, teszt

Legkedveltebbek:

Film nézés
CD hallgatás
Pár és csoportmunka
Szabad társalgás
Nyelvi játék

19

Összesített eredmények

- 1 idegen nyelv = angol vagy német
- Nyelvtudás szintje: angoltól jobb
- Motiváció és nyelvérték: angoltól kedvezőbb
- Szignifikáns különbségek iskolatípus, településtípus és nyelvi csoportok között
- Meghatározó: a szociokulturális háttér és képesség
- Jók egyre jobbak lesznek, gyengék leszakadnak
- Heti óraszám/ évek száma: gyenge kapcsolat (0,4-0,2)
- Osztálytermi eljárások: nyelvtani-fordító, drillező

20

Nyelvpedagógiai hungarikumunk

NYEK 2004/2005-ben indult 407 iskolában

Kiindulás:

sok nyelvóra kell a használható nyelvtudáshoz
minél intenzívebb, annál jobb
+ 1 tanév: 11-18 óra idegen nyelv
9. évfolyam az optimális
egyre kevesebb diák az iskolákban
nem előzte meg kísérlet vagy szükséglet analízis
ez minden változásnál jellemző

21

A nyelvtanárok véleménye (1-5 Likert skála)

Elég idő jut olyan feladatokra, amelyekre más csoportokban nem.	4,53
Diákjaim hasznosnak tartják a nyelvtudást.	4,23
Sikerül a diákok képességeire szabnom a feladatokat.	4,12
Diákjaim megtanulnak idegen nyelvet tanulni.	3,80
A gyengébb képességű diákjaim is sokat fejlődnek.	3,63
Ennyi nyelvóraban nem gond jó színvonalat elérni.	3,56

22

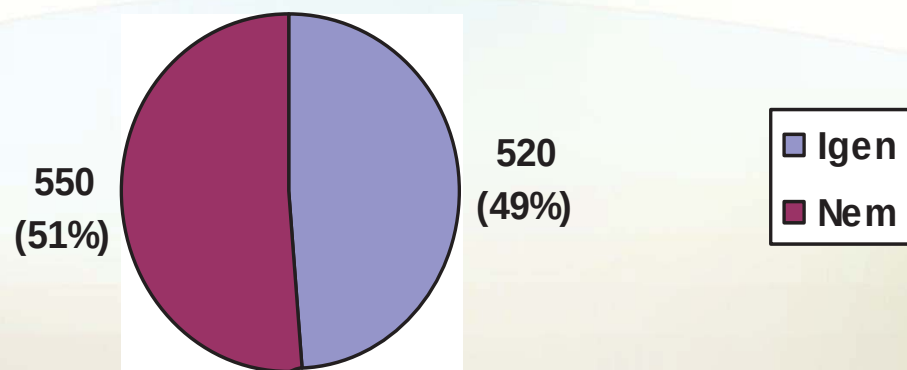
A NYEK évfolyam legfontosabb problémái

a nyelvtanárok szerint

1. Heterogén csoportok
2. Vizsgák után elvesztik a motivációt
3. Nehéz motiválni a tanulókat
4. 10. évfolyamtól alacsony óraszám – visszaesés
5. Az első éven elszoknak a többi tantárgy tanulásától
6. Módszertani kihívás
7. Fárasztó, megerőltető a tanárnak, diáknak
8. Nehéz a csoporton belül felzárkóztatni
9. Tanárok közötti együttműködés nehéz

23

Diákok véleménye: „Ha csak rajtad múlna, újra NYEK-es osztályban kezdenéd a középiskolát?” (n = 1070)

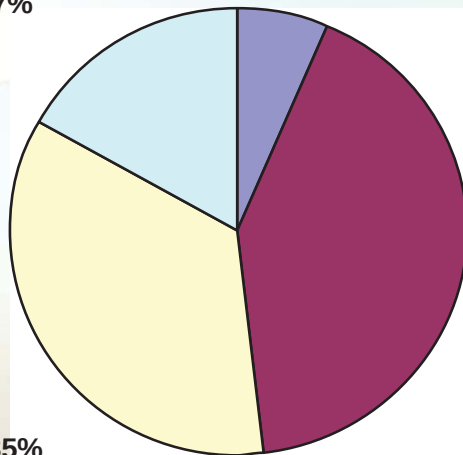

24

Nem lenne
előrehozott
érettségim; 41;
17%

MI LENNE MÁS?

Semmi; 16; 7%

Nem tudnám
ennyire a
nyelveket; 84; 35%

Főiskolára/egyetemre
járnék/meglenne
az
érettségim/nem
pazarolok fel egy
évet; 100; 41%

Mit mutatnak az érettségi adatok?

A minta:

minden NYEK-es diák és „normál” érettségiző

2004/2005: 11834 tanuló kezdett

2008/2009: 9144 érettségiző OH adatbázisban

hova lett a többi diák?

Sikeres érettségik

5 tanév alatt 9144 diák 10357 vizsga

angolból 6707

németből 3249

egyéb nyelv 401

alig több, mint 1/fő

27

Emelt szintű érettségik 5 év alatt (%)

	Gimnázium	SZKI
Angol	20	15
Német	24	15
Egyéb	27	12
Összes	22	15

Összes nyelvből: 19,2 %

28

NYEK hozadéka

középszintű érettségik:

+ 3-13 % = + 1 jegy

emelt szinten:

nincs előny

NYEK-es szakközépiskolások középszinten mindkét nyelvből jobb átlag, mint a normál tantervű gimnáziumi tanulóké +13%

A későbbi évekről nincs adat

Szakképző intézmények

Nyelv és szakma

Legtöbb probléma oka: a diákok motiválatlanok

Nyelvtanárok külső segítséget várnak és motivált diákokat

Tanár mindent megtesz, „de hiába”

Diákok unják, szaknyelvet szeretnének

Tanárok küszöbszintben hisznek: előbb nyelvtudás, aztán szaknyelv

Alábecsülik a diákokat

Két tanítási nyelvű iskolások eredményei 2014 & 2015 (1-60 pontos skálán)

Évfolyam és év	Szint	Angol fő, átlag és (SD)	Német fő, átlag és (SD)
6. 2014	A2	1418 47,4* (10,1)	399 40,8 (12,5)
8. 2014	B1	819 49,7 (10,5)	269 46,5 (10,1)
6. 2015	A2 -	1688 49,8* (8,7)	474 41,7 (12,7)
8. 2015	B1	1067 50,4 (9,7)	342 46,8 (10,3)

Kimagasló eredmények 2014 és 2015-ben is

PI. 2014:

A2: 90% angol, 71% német

B1: 91% angol, 86% német

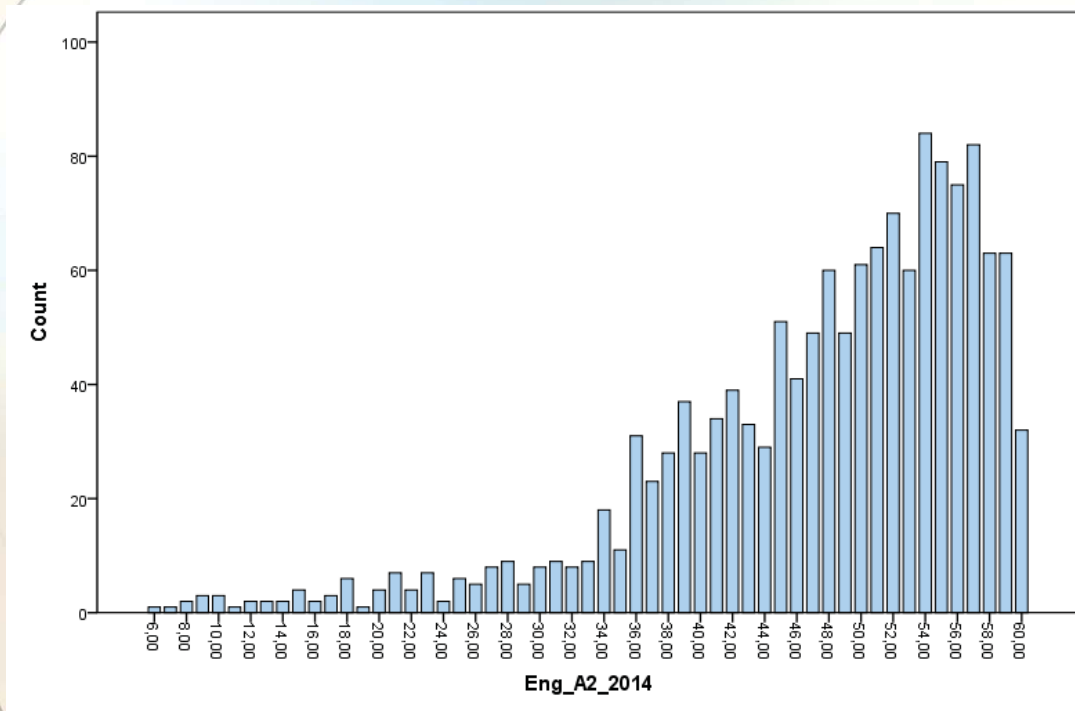
Óriási különbségek iskolák között:PI.

angol: A2 87%; B1 96% (országos átl.79%; 83%)

német: A2 31% (országos átl.68%)

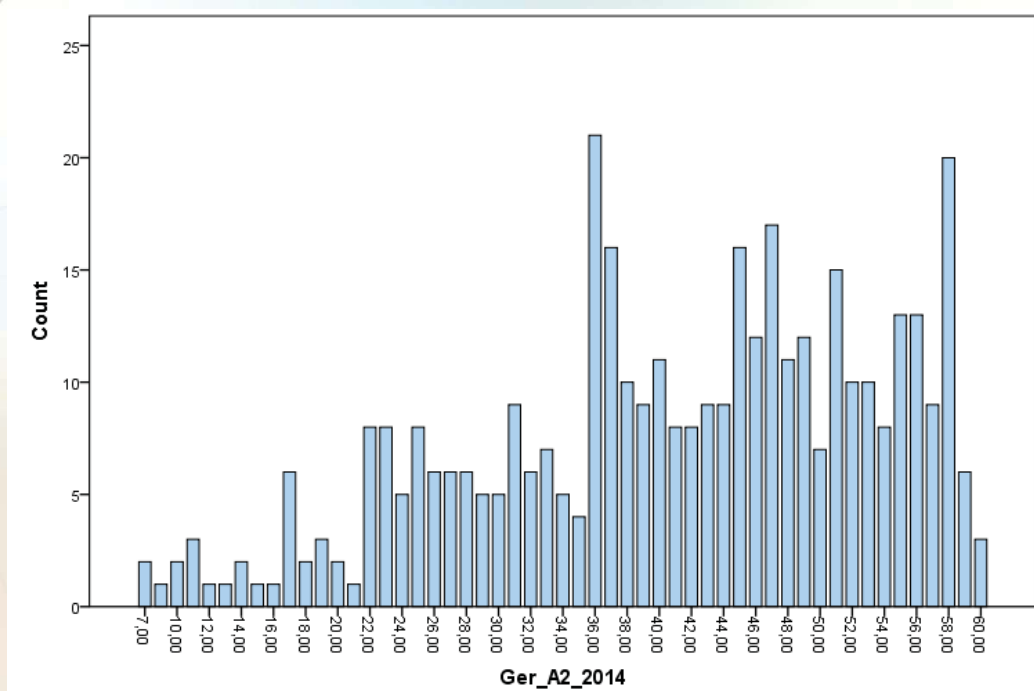
Sikertörténet – külső validált tesztek, belső értékelésű nyelvtudásméréssel, nincs háttérváltozó (milyen tantárgyakat, hány éve, hány órában, ki a tanár)

Eredmények eloszlása angol A2

33

Eredmények eloszlása német A2

34

Osztálytermi megfigyelés alsós angol órákon tanári instrukciók (Nikolov, 2008)

- a. T: Mondjuk el a 12 hónapot also in English. (4. osztály)
- b. T: Tick it, ha helyes! (4. osztály)
- c. T: És most még egy kis ismétlés. Mi van a teremben? (3. osztály)
- d. T: Close your book, and open your exercise book. Your exercise book. Your exercise book. Everything is closed, only your exercise books. Csak a füzet van nyitva gyerekek, csak a füzet. Cover your writing. Take a pencil. Cover your writing. Memóriajáték következik frissítőül. Öt darab szót fogok mondani, írást kérem letakarni mindenhol, ceruza letéve. És ezt az öt szót kérem szépen emlékezetből helyesen leírni. I will tell only once. Csak egyszer fogom elmondani: photo, pet, hamster, favourite, car. (3. osztály)

35

Nyelvtan tanulás

T: Hogy mondjuk azt, hogy az ő lány neve?

D1: His.

T: Nem, ha fiú, akkor his.

D2: Her.

T: OK. Hogy mondjuk, hogy az én könyvem?

D: My book.

T: Te könyved? (3. osztály)

T: Ma a megszámlálható és a megszámlálhatatlanokat fogjuk folytatni. Ha azt mondom, hogy there is some rice in the jar, az megszámlálható vagy megszámlálhatatlan? (4. osztály)

36

Kultúra tanulás

3. osztályban

T: What colour is Welsh flag, Barbi?

D1: Yellow.

T: Yes, it is yellow. Egyész mondatban válaszolj. Mondd még egyszer. What colour is the Welsh flag?

D1: It is yellow.

T: Very good. And what colour is the dragon, Matyi?

D2: It is red.

T: Yes, it is red. Where is Wales? (senki sem válaszol)

T: Ugye már beszéltünk róla, hogy Anglia nem mi Szandra?

D3: Great Britain.

T: Yes, what is the capital of Wales, Roland.

D4: Cardiff.

T: OK. Cardiff. Ugye már meséltem nektek Szent Györgyről, aki fought dragons. Emlékeztek?

37

Az eredmények összegzése az alsó tagozaton Kiváló gyakorlattól a kerülendőig

Álom és valóság elválnak

Kevés jó gyakorlat, jóval több a rossz

A tanárok tudják, mit és hogyan kellene

Nem azt gyakorolják

Motivációjuk, felkészültségük ritkán megfelelő
(célgyermeknyelvi, módszertani)

Tanárok elvágódnak – megterhelő gyerekeket tanítani

A korai nyelvtanulás hozadéka alacsony

38

Javaslatok

Motiváció

szabad nyelvválasztás két nyelvből

fejlesztés egyéni szükséglet szerint

jelentés (előbb) vs forma (utóbb)

folytonosság

tartalom alapú oktatás – motiváció fenntartása

énkép, önbizalom, nyelvérzék – mind fejlesztendő

diagnosztikus értékelésre van szükség

Előbb felmérés és fejlesztés, aztán követelmény

SES ellensúlyozása – többet annak, akinek szükséges

Mennyiség helyett MINŐSÉG

39

Mit kell tennünk?

Rendszeresen és sokféle adatot kell gyűjteni, kritikusan elemezni, megvitatni

Nem elég a nyelvtudást mérni – összefüggéseket keresünk

Tanárok képzése – értékelés a tanulásért

Külső és belső értékelés összhangja kell

Célok, standardok, nyelvpolitika adatokra épüljenek

A nyelvtanulást az iskolai rendszer egészében kell vizsgálni és fejleszteni

nikolov.marianne@pte.hu

Hivatkozások itt:

http://ies.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Nikolov%20Marianne/CVNikolov%202015.pdf

40